

KOMITÉT PRO UDRŽOVÁNÍ PAMÁTEK Z VÁLKY ROKU 1866
Hradec Králové 500 01, Eliščíno nábřeží 465, budova Muzea VČ

VÝROČNÍ ZPRÁVA

KOMITÉTU
PRO UDRŽOVÁNÍ PAMÁTEK
Z VÁLKY ROKU 1866

ZA ROK 2012

PŘEDLOŽENO VALNÉ HROMADĚ
DNE 16. 3. 2013
V HRADCI KRÁLOVÉ

Komitét pro udržování památek z války roku 1866 je občanským sdružením podle zákona 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Byl zřízen v roce 1990 jako nástupce zaniklého Spolku pro udržování válečných památek na bojišti Královéhradeckém v Hradci Králové a dalších zaniklých spolků obdobného zaměření, které ukončily svoji činnost po roce 1918, 1951, resp. 1959. Sídlem Komitétu 1866 je budova Muzea východních Čech v Hradci Králové, Eliščíno nábřeží 465, 500 01 Hradec Králové.

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDY KOMITÉTU 1866

Hodnocený rok 2012 lze v naší činnosti popsat jako pokračování práce v péči o památky z války roku 1866. Ze zpráv techniků jednotlivých bojišť vyplývá precizování stavu dlouhodobě udržovaných jednotlivých pomníků i celých areálů.

Důležitou součástí naší práce je i zařazování jednotlivých bojišť do společenského života regionů. Vzpomínkové akce ke 146. výročí válečných událostí svou úrovní a pietností lze vyhodnotit kladně. Můžeme říci, že takto jsme si v minulosti pietní vzpomínání padlých vojáků představovali a že tak bylo cíle po překonání různých problémů dosaženo.

Tento rok je pro nás spojen s odchodem tří význačných osobností – Bohumila Poláčka, PaedDr. Miroslava Vycpálka a Mgr. Lubomíra Uhlíře. Jejich celoživotní práce potvrzuje, že za mimořádnými výsledky lze vždy najít lidi mimořádných vlastností. Při našich setkáních na tyto naše spolupracovníky a kamarády vzpomínáme. Nebudeme si namlouvat, že naše činnost jejich odchodem neutrpěla. V dnešní době je průběžné překonávání problémů běžnou součástí života jak osobního, tak i spolkového. Právě uplynulý rok byl z personálního hlediska pro náš obnovený spolek zatím nejhorší a doufáme, že to tak zůstane navěky. Život jde dál.

Lze konstatovat, že Komitét 1866 dodržoval v roce 2012 zákony upravující činnost občanských sdružení a dodržoval podmínky pro udělování grantů v mezinárodním i regionálním pojetí.

Na závěr plním milou povinnost poděkování jménem předsednictva Komitétu 1866 vám všem, včetně vašich rodinných příslušníků, za odvedenou práci.

Děkuji Vám.

Ing. Josef Komárek,
předseda Komitétu 1866

HISTORIE KOMITÉTU 1866

Komitét 1866 byl založen setníkem zemské obrany ve výslužbě Janem Nepomukem Steinským. Když se 16. listopadu 1888 účastnil honu v lese Svíb nedaleko obce Chlum u Hradce Králové, přiměl jej pohled na desítky hromadných hrobů označených jen provizorními, rozpadajícími se dřevěnými kříži zabývat se myšlenkou založení spolku, který bude pečovat o existující hroby a zakládat nové pomníky na místech posledního odpočinku rakouských, pruských a saských vojáků.

Ustavující schůze Komitétu proběhla 2. prosince 1888. Předsedou Komitétu pro udržování pomníků na bojišti Královéhradeckém (Das Lokalkomitée zur Errichtung und Erhaltung der Kriegerdenkmäler auf dem Schlachtfelde bei Königgrätz im Jahre 1866) se stal Jan Steinský, jednatelem Antonín Tvrzský, řídící učitel v Cerekvici, a technickým referentem ředitel Odborné školy sochařské a kamenické v Hořicích Vilém Dokoupil. Po Cerekvici nad Bystřicí a Hořicích se v roce 1891 stal sídlem Komitétu definitivně Hradec Králové.

Během dvou let (1889-1891) bylo opraveno všech 227 evidovaných památek, vznikaly památky nové. V roce 1898 bylo v evidenci 319 pomníků, o rok později již 342 a za další dva roky rovných 400!

Obdobné spolky vznikaly i na dalších bojištích. V roce 1890 to bylo ve Dvoře Králové n/L, dále v Jičíně, Mnichově Hradišti a Podolí, Starém Rokytníku, Liberci, Novém Bydžově a České Skalici. O jejich zakládání se velkou měrou zasloužil majitel náhodského zámku a velkostatku princ Vilém ze Schaumburg-Lippe a také velitelství 9. armádního sboru v Josefově pod velením generála jízdy prince Leopolda Croye.

Pod záštitou prince Viléma ze Schaumburg-Lippe vznikl v roce 1892 Ústřední spolek, který měl pečovat o válečné hroby z roku 1866 na celém území Čech a Moravy. Předsedou spolku byl jednohlasně zvolen baron Rudolf Ulmenstein a protektorem spolku byl jmenován princ Vilém ze Schaumburg-Lippe.

Největšího rozkvetu dosáhl Ústřední spolek v prvním desetiletí 20. století. V roce 1908 měl 6 čestných, 75 zakládajících a 729 přispívajících členů, 12 místních spolků a 1 pobočný spolek v německé Bratislavi (Wroclaw). Po první světové válce a vzniku Československé republiky spolek ukončil svou činnost.

Právním nástupcem Ústředního spolku se stala nadace pro udržování hrobů a pomníků z války roku 1866 zřízená při Odborné škole pro kameníky a sochaře v Hořicích, která se prvně sešla v únoru 1927. V činnosti pokračovaly i některé lokální spolky.

V roce 1943 byla činnost nadace zastavena, když byl její majetek převeden na Bezirkskommando v Hradci Králové. V roce 1951 byly pak veškeré spolky a nadace zrušeny zákonem.

Činnost původního Ústředního spolku byla obnovena na jaře 1990, kdy byl na ustavující valné hromadě přijat název Komitét pro udržování památek z války roku 1866, jehož sídlem se stal Hradec Králové. Následovala intenzivní jednání s místními samosprávami, intervence na státní správu, zastoupenou jednotlivými okresními úřady. Technickým referentům Komitétu 1866 se dařilo zajistit několik dílčích oprav menších pomníků včetně oprav památek svépomocí.

V roce 1996, tedy v roce 130. výročí války „šestašedesáté“, bylo opraveno velké množství pomníků, například pomník Myslivce ve Vysokově u Náchoda, ústřední

pomník ve Sviništanech, věnovaný 37. pěšímu pluku, ústřední pomník v Klášteře u Mnichova Hradiště, soubor 4 pomníků v Josefově na vojenském hřbitově a více než dvě desítky dalších v severních Čechách počínaje a na jižní Moravě konče.

V následujících 5 letech (1997-2001) se podařilo jednak Komitétu 1866, jednak dalším spolkům a institucím, zabývajícím se ochranou a péčí o válečné památky z roku 1866, opravit např. pomníky na chlumském hřbitůvku a na pruském hřbitově, typové pyramidy ve Svibu, tři pomníky na staroměstském hřbitově v Náchodě, více než deset pomníků ve Vysokově, Václavících a Šonově, Spícího lva z Dubenské bažantnice, tři památky u kostela v Malé Skalici, pomník 32. pěšího pluku v Malé Skalici, pomník dvou pruských důstojníků v Hoříčkách, dva pomníky 37. pěšího pluku ve Sviništanech, tři menší pyramidy v Sebuči a Dolanech, tři pomníky v Miskolezích, památky okolo Janské kaple v Trutnově, více než dvě desítky pomníků poškozených vandaly u Ossaria ve Kbelnici. Zřízeny byly i pomníky nové, např. v Častolovicích, Říčanech, Chlumu, Popovicích, Velké Jesenici, Dvoře Králové nad Labem nebo Náchodě.

Po změnách vyplývajících z mimořádné valné hromady konané na sklonku listopadu roku 2001 se úkolů ujalo nové předsednictvo pod vedením předsedy Ing. Komárka a místopředsedy Ing. Teichmana. Vedení spolku identifikovalo nové úkoly stojící před Komitétem 1866 na počátku 21. století. Aktivity byly směřovány do několika oblastí, v nichž prim hrála tradiční ochrana a obnova pomníků z prusko-rakouské války. Kromě publikační činnosti se do popředí dostal též rozvoj cestovního ruchu, na němž začal mít stejný zájem i nedávno vzniklý Královéhradecký kraj.

Nové spolkové aktivity vyžadovaly změnu financování, které doposud čerpalo zdroje především ze členských příspěvků, což naprosto nedostatečně naplňovalo rozpočet, limitující činnost Komitétu 1866. Proto byla již na prvním předsednictvu v lednu 2002 předložena nová koncepce tvorby rozpočtu, v níž byl hlavní důraz kladen na získávání finančních prostředků prostřednictvím grantů vypisovaných jak na úrovni jednotlivých měst regionu, tak na krajské úrovni (v roce 2002 vypsal Královéhradecký kraj vůbec poprvé granty pro fyzické a právnické osoby vyvíjející veřejně prospěšnou činnost na území kraje) i prostřednictvím Ministerstva obrany ČR, kde bylo možno získat prostředky na finančně nejnáročnější projekty.

V roce 2002 se obnova pomníků koncentrovala na dva projekty na bojištích u Hradce Králové a Náchoda. Již v průběhu roku 2001 byla projednána a uzavřena smlouva se Střední průmyslovou školou kamenickou v Hořicích o zařazení v první fázi deseti pomníků do systému závěrečných maturitních prací studentů 4. ročníku.

V roce 2002 podal Komitét 1866 tři žádosti o granty Královéhradeckého kraje – na záchranu pomníku 6. dělostřeleckého pluku, na vypracování generálního soupisu válečných hrobů z války roku 1866 na Náchodsku a na vydávání časopisu *Bellum 1866*. Zásadní projekt byl podán na Ministerstvo obrany ČR pod názvem „Soubor 22 nejohroženějších památek 1866 – záchranu pomníků na válečných hrobech a jejich úprava“.

Komitét 1866 se rozhodl více prezentovat vůči veřejnosti, a to nejen v oblasti publikací (v roce 2002 byla vydána kniha *Z. Janského Baterie mrtvých a průvodce po bojišti u Dvora Králové nad Labem a Trutnova od P. Tschiedla*), ale především

v každoročním pořádání tzv. centrálních akcí Komitétu 1866 v různých lokalitách a ve spolupráci s místní samosprávou. Pilotním projektem byla akce ve Svijanech v severních Čechách dne 29. 6. 2002, kde vzorově probíhala koordinace organizace s obecním úřadem. Pro hodnotnější prezentaci Komitétu 1866 vzhledem k orgánům státní správy byla za redakce předsedy Ing. Komárka vypracována Koncepce rozvoje bojišť. Tento materiál byl konzultován s tehdejší hejtmanem Královéhradeckého kraje Ing. Bradíkem a založil těsné vazby na odbor kultury a památkové péče krajského úřadu.

Rok 2003 byl především rokem 115. výročí založení původního Komitétu 1866 a tím zahájení pravidelné péče o válečné hroby na našem území. Vzhledem k tomuto výročí byla od konce roku 2002 připravována stěžejní publikace – reprezentativní kniha s názvem „Komitét 1866 – Péče o válečné památky v běhu staletí“, mapující dosavadní historii spolku a aktuální výzvy, před nimiž stojí. V této souvislosti byl také za přispění Muzea východních Čech vytvořen pomník zakladateli Komitétu Janu Nepomuku Steinskému v podobě zlomeného sloupu s reliéfem, který byl umístěn před budovou muzea na Chlumu a slavnostně odhalen v rámci podzimní valné hromady, která se uskutečnila v dřívějším termínu – již 4. října coby výroční den Komitétu 1866. V jeho rámci byly předány nové členské průkazy a spolkové odznaky a byli slavnostně jmenováni dva čestní a 21 zasloužilých členů Komitétu 1866. Centrální akce Komitétu 1866 se tento rok konala v Nechanicích na Královéhradecku a proběhla v rámci oslav 750. výročí první písemné zmínky o Nechanicích dne 21. 6. 2003. Stěžejním pomníkem opraveným v roce 2003 za spolupráce hořické SPŠK byl pomník 51. pěšího pluku ve Svíbu. Ve Václavicích byl znovu odhalen a slavnostně vysvěcen zrestaurovaný pomník VI. armádního sboru. Došlo také k diverzifikaci finančních zdrojů – přes Nadaci Duhová energie ČEZ bylo možné přistoupit k další fázi budování naučných stezek (z Náchoda přes Českou Skalici do Josefova); do projektů s podporou strukturálních fondů EU byl navržen další soubor nejhroženějších pomníků vyžadujících akutní opravu, stejně jako komplexní „Via Belli 1866“ předvídané propojení naučných stezek na území Královéhradeckého kraje.

Počátkem roku 2004 bylo vzhledem ke stále se rozšiřující škále úkolů ve všech stěžejních oblastech činnosti spolku (péče o válečné hroby a pomníky, rozvoj cestovního ruchu, publikační činnost) rozhodnuto vytvořit placenou funkci tajemníka Komitétu 1866, kterým se v červnu po proběhlém výběrovém řízení stal T. Böhm. Zároveň došlo v tomto roce také k vytvoření nové koncepce vydávání spolkového časopisu *Bellum 1866*, kdy byl počet čísel redukován na dvě ročně, ovšem v širším rozsahu a nové grafické úpravě vycházející z obalu knihy *Komitét 1866 – Péče o válečné památky v běhu staletí*. K podpoře cestovního ruchu byla koncem roku 2004 zhotovena první verze turistického produktu „Putování po bojištích z roku 1866“, skládající se z turistické šekové knížky a mapy bojišť v Královéhradeckém kraji, umožňující zvýhodněný vstup do muzeí a dalších turisticky zajímavých objektů.

Zásadním momentem prvního pololetí roku 2004 bylo uspořádání konference u příležitosti dvoustého výročí narození polního zbrojmistra Ludwiga von Benedeka. Pořádání centrální akce Komitétu 1866 v České Skalici v červnu 2004 mělo dva zásadní důvody – odhalení pomníku osazeného na hrobě 19 pruských a rakouských vojáků, exhumovaných v polovině roku 2003 při stavbě obchvatu

města, a slavnostní otevření naučné stezky Česká Skalice – Josefov. Díky dalšímu grantu Nadace Duhová energie ČEZ bylo možné začít realizovat další etapu Via Belli 1866 – naučnou stezku po bojišti u Jičina. Zásadním počinem v oblasti rekonstrukce pomníků byla v roce 2004 oprava litinového pomníku 49. pěšího pluku a dalších 33 válečných hrobů, financovaná grantem Ministerstva obrany ČR, realizace probíhala z velké části rovněž v následujícím roce 2005. Na Moravě bylo stěžejním bodem rekonstruování pomníku podplukovníka Behra na tovačovském bojišti, kde hlavní práce na demontovaném pomníku sice proběhly, zhotovení nových základů se ovšem protáhlo na několik dalších let.

V roce 2004 také vrcholilo snažení Komitétu 1866 připomínkovat legislativní proces přípravy nového zákona o válečných hrobech, který byl nakonec přijat pod číslem 122/2004 Sb. a neakceptoval oprávněnou snahu Komitétu být relevantním subjektem při podávání žádostí o opravu pomníků z daného historického období; o dotace může dle zákona žádat pouze vlastník pomníku či předmětného pozemku.

Z nových publikací v roce 2005 můžeme zmínit knihu Z. Jánského „Bitva u Náchoda 27. 6. 1866“ a počátek postupného vydávání průvodců po naučných stezkách v jednotné grafické úpravě. Lokace hlavní vzpomínkové akce pořádané Komitétem 1866 měla opět spojitost s realizovanými projekty. Z toho důvodu proběhla centrální akce Komitétu v Jičíně a Železnici, kde byla slavnostně otevřena nová naučná stezka vedoucí tímto bojištěm. Město Trutnov si pak 10. září 2005 připomnělo za účasti členů tradičních historických jednotek 100. výročí převezení ostatků polního podmaršálka Ludwiga von Gablenze do Trutnova. Při této příležitosti vydalo město Trutnov publikaci, na jejímž vzniku se významně podílel technický referent na tamním bojišti V. Graf. Jedna z nejvýznamnějších rekonstrukcí pomníků se tentokrát odehrála na periferii – v severních Čechách. Zde byl v červnu 2005 odhalen pomník padlým rakouským vojákům v Kuřívodách.

Rok 2006 byl výjimečný díky 140. výročí prusko-rakouské války. V tomto roce tedy vystoupily do popředí nejrůznější kulturně-vzpomínkové akce věnované propagaci tohoto období českých dějin mezi nejširší veřejností. Komitét 1866 spolupracoval také při pořádání konferencí se zaměřením na rozvoj turistického ruchu („Bojiště 1866 a cestovní ruch“ v rámci výstavy Infotour v březnu, vědecká konference „Rok 1866 a východní Čechy“ v dubnu), vernisáž výstavy „Bitva u Hradce Králové 3. 7. 1866“, uspořádané Muzeem východních Čech, proběhla v květnu. Výroční valná hromada se toho roku uskutečnila v rámci slavnostního shromáždění u příležitosti 140. výročí prusko-rakouské války a 100. výročí úmrtí prvního protektora Komitétu 1866 Viléma ze Schaumburg-Lippe v Náchodě počátkem dubna 2006. K této příležitosti byly vydány dvě publikace – „Generál jízdy princ Vilém ze Schaumburg-Lippe“ autorů H. Kalábové a Z. Jánského a „Bitva u Náchoda 1866“ posledně jmenovaného autora. Komitét rovněž vydal speciální medaili ke 140. výročí a odznak ke 100. výročí úmrtí Viléma ze Schaumburg-Lippe.

V průběhu měsíce června pak každý víkend probíhaly vzpomínkové akce na některém z bojišť: 10. června centrální akce Komitétu 1866 v Kuřívodách spojená s představením publikace „Srážka u Kuřívod 26. 6. 1866“ od J. Náhlavského, o týden později vzpomínka na jezdeckou srážku u Červené Hory na Náchodsku

a posléze tradiční natírání pamětní desky s datem 27. 6. 1866 v Trutnově. V témže termínu proběhla také vzpomínková akce u kbelnického ossaria na Jičínsku. Vše směřovalo k vrcholu této série počátkem července v Hradci Králové a pochopitelně na Chlumu. Nad kulturními akcemi pořádanými u příležitosti 140. výročí bitvy u Hradce Králové převzal tehdy záštitu prezident ČR V. Klaus. Po tradiční červenové vycházce po bojišti u Tovačova se účastníci setkali ještě jednou v polovině září ve Dvoře Králové nad Labem, vzpomínaje zde na odchod Prusů před 140 lety.

Do poloviny roku byly také dokončeny veškeré rozpracované naučné stezky v rámci projektu *Via Belli 1866*. Jednalo se o trasy Josefov-Smířice-Chlum, Hradec Králové – jižní křídlo a Hradec Králové – Chlum. Pro podporu prodeje publikací vydaných Komitétem byly vyrobeny univerzální stojany zapůjčené zdarma prodejčům. Na podporu turistického ruchu byly vydány rovněž dřevěné turistické známky a nový nadčasový turistický produkt „Vojenské památky severovýchodních Čech“, zaměřený na popularizaci nejvýznamnějších vojensko-historických památek, muzeí a pamětihodností kraje, určený pro roky 2007-11.

Podzimní valná hromada v Novém Bydžově rekapitulovala dění v roce 140. výročí a ocenila zapojení státní správy a médií. Byly předány pamětní medaile Komitétu členům, kteří se aktivně angažovali na organizaci a zabezpečení proběhlých vzpomínkových akcí, a jmenování noví čestní a zasloužilí členové spolku. Koncem roku 2006 podal Komitét žádost na projekt „Na pomezí Čech a Kladska“ financovaný prostřednictvím Euroregionu Glacensis. Projekt je zaměřen na zajištění rozvoje cestovního ruchu po bojištích u Náchoda a České Skalice formou hypoturistiky, spolupráce s KVH Josefov na kulturní akci v Josefově v červenci 2007, účast na kulturních akcích v polském Klodzku a Stoszowicích.

K významným opravám pomníků lze zařadit celkovou rekonstrukci vojenského hřbitova z roku 1866 v zámecké aleji v Náchodě, souboru pomníků na hřbitově v Choustníkově Hradišti a renovaci tří pomníků v okolí Jánské kaple v Trutnově.

V roce 2007 se stěžejní práce přesunuly na Jičínsko, kde byla největším projektem kompletní renovace střešní krytiny ossaria v Kbelnici. Na náchodském bojišti byl rovněž opravován zdejší významný pomník – 4. a 6. kyrysnického pluku ve Vysokově, stejně jako pomníky na vojenském hřbitově tamtéž. Rekonstrukce dalšího souboru patnácti pomníků pokračovala na bojišti u Kuřívod. Na královéhradeckém bojišti byl opraven pomník pěšího pluku č. 4 Hoch und Deutschmeister v Rozběřicích. K prolomení patové situace došlo při jednání se samosprávou města Tovačov, kde se po několika letech obnovily práce na dokončení restaurování pomníku podplukovníka Behra.

V rámci projektu *Via Belli 1866* byly realizovány poslední úseky naučných stezek na Hořicku a na bojišti u Dvora Králové nad Labem. Na Trutnovsku pak byla kompletně zrenovována místní naučná stezka po bojišti u Trutnova a prodloužena tak, že spojuje Trutnov s Dvorem Králové nad Labem na jedné straně a Kamiennou Gorou na druhé. Ke všem bojištím ve východních Čechách byly vydány informační materiály pod hlavičkou projektu „Cestovní ruch na česko-kladském pomezí“.

Na výroční 22. valné hromadě v dubnu 2007 bylo zvoleno po pečlivé přípravě směřované k zapojení co největšího počtu členů nové rozšířené předsednictvo,

kteřé čítalo 24 členů. Úspěšně lze hodnotit aktualizaci a dopracování internetové prezentace, které se zhostil P. Lazurko. Podzimní valná hromada ve Vřestarech řešila především blížící se 120. výročí založení původního Komitétu, které bude připomenuto odhalením pomníku na hrobě zakladatele spolku J. N. Steinského na Olšanských hřbitovech v Praze, kde Komitét uhradil nájem hrobového místa na příštích 30 let.

Centrální akce Komitétu 1866 se konala v Josefově v netradičním červencovém termínu a netradiční bylo i celkové aranžmá, kdy se jedním víkendem prolínaly vzpomínky na dvě historická období našich dějin. Tím prvním je 141. výročí prusko-rakouské války roku 1866 a druhým pak 215. výročí úmrtí stavitele pevnosti Charlese de Ligne.

V roce 2008 pokračovala pilná práce na opravách pomníků, jen na hradeckém bojišti jich bylo opraveno třiadvacet za spoluúčasti nejen centrálních institucí, ale i místních obcí. Kromě toho bylo na královéhradeckém bojišti osazeno 14 kusů zaniklých či poničených šachetních křížů novými pískovcovými sokly s kříži. Na českoskalickém bojišti byla zahájena rozsáhlá rekonstrukce vojenského hřbitova u Zlíče, na Trutnovsku byla dokončena rekonstrukce vojenského hřbitova v Poříčí, na vojenském hřbitově u Kbelnice bylo opraveno celkem 16 pomníků včetně umístění nových soch sv. Petra a sv. Pavla na zrestaurovanou bránu. Na Moravě byl v září po několikaletém úsilí o zabezpečení opravy slavnostně odhalen zrekonstruovaný kříž u Čechůvek na Prostějovsku.

Podzimní 25. valná hromada Komitétu 1866 se konala v sobotu 15. listopadu netradičně v Praze. Důvodem bylo především pietní shromáždění u příležitosti dvou významných výročí z historie našeho spolku – prvním bylo 160. výročí narození zakladatele Komitétu J. N. Steinského, druhým 120. výročí založení původního spolku. Slavnostní pietní akt se konal na Olšanských hřbitovech u hrobu J. N. Steinského, na němž byl odhalen moderně koncipovaný pomník jako odkaz budoucím generacím.

Pokračovaly rovněž aktivity spojené s rozvojem cestovního ruchu. Naučné stezky už protkaly téměř všechny bojiště, nejnověji byla otevřena naučná stezka v rámci centrální akce v severních Čechách.

V následujícím roce 2009 byly na královéhradeckém bojišti restaurovány pomníky u usedlosti Hejcmanka, u nichž proběhl pietní akt během tradičních podzimních Dušiček, spojených s valnou hromadou Komitétu, kompletní opravou prošly vojenské hřbitovy v Sadové, Hořicích (u sv. Gotharda) a Nechanicích – Komárově. Další čtrnáct pomníků opravila hořická škola v rámci maturitních prací. Dokončena byla také oprava všech pomníků na vojenském hřbitově u Zlíče. Ve Dvoře Králové nad Labem byl 26. září 2009 slavnostně znovu odhalen a posvěcen centrální pomník války 1866 na nábřeží Jiřího Wolkerova za účasti představitelů města, Komitétu 1866, místního kaplana a členů vojenských historických jednotek. V severních Čechách byla v prosinci kompletně dokončena trasa stezky Mimoň – Boseň, jejíž výstavba byla zahájena již v roce 2008. Na Moravě proběhla zásadní oprava kříže u mlýna v Tovačově a jeho bezprostředního okolí. V posledním čtvrtletí roku 2009 bylo věnováno také úsilí směřující k opravě památky na prvního padlého rakouského vojáka ve válce prusko-rakouské 1866 v Písečné u Jeseníku. Díky aktivitě členů Komitétu i místních občanů byly objeveny nové pomníky, např. v Sokolově nebo Chudeříně u Litvínova.

Centrální akce Komitétu 1866 se konala v Ratibořicích spolu s Císařskými manévry. V jejím průběhu byl v blízkosti zámku odhalen pomník významným mecenášům Komitétu Vilémovi princovi ze Schaumburg-Lippe a jeho synu Friedrichovi. 26. výroční valná hromada se konala v aule Národního domu v Jičíně a řešila dva důležité body. Prvním bylo schválení návrhu předsednictva na mimořádné prodloužení funkčního období stávajícího předsednictva ze dvou na čtyři roky z důvodu rozpracovanosti většího počtu grantů a dalších projektů, které by stávající odpovědní funkcionáři Komitétu měli dokončit v rámci svého funkčního období. Druhým zásadním bodem byl průzkum ochoty členů zapůjčit Komitétu finanční prostředky na provozní zajištění projektu Historické rekonstrukce.

Hlavní těžiště prací na bojišti u Hradce Králové v roce 2010 spočívalo ve dvou projektech. První byl nazván „Záchrana památek 1866 na Královéhradecku“, financován byl z dotace Euroregionu Glacensis, kdy se podařila opravit na našem bojišti více než desítka pomníků, zejména v jihovýchodní části Svíbu. Druhý pod názvem „Záchrana památek z války roku 1866 na bojišti u Hradce Králové“ mohl být uskutečněn díky dotaci Místní akční skupiny (MAS) – Hradecký venkov a opraveno bylo 24 převážně menších památek. Počátkem roku byl Komitét kontaktován Dr. Dieterem Langerem z německé organizace Bundesheimatgruppe Stadt und Landkreis Strehlen, která sdružuje potomky českých emigrantů z pruského Slezska. Jeden z potomků těchto emigrantů J. M. Flegler bojoval ve válce roku 1866. Záměrem spolku bylo zřídit ve Světi na hřbitově pamětní desku, proti čemuž předsednictvo Komitétu nemělo námitek. Tento záměr se uskutečnil 19. září 2010, kdy byla deska za účasti předsedy a jednatele slavnostně odhalena a vysvěcena. Na výročí bitvy u Hradce Králové bylo otevřeno nové muzeum bitvy s novou naučnou stezkou nazvanou „Centrální bojiště Chlum“. V přístavbě zasazené do upraveného okolního terénu byla umístěna putovní výstava Via Belli 1866, nové prostory poskytují návštěvníkům i tolik potřebné sociální zázemí. Turisté ocení i nová parkovací místa v blízkosti muzea.

V průběhu června se podařilo objevit hromadný hrob zemřelých ve válce r. 1866 v kukském hospitálu, který byl tehdy přeměněn v lazaret. V oblasti Trutnovska byly v tomto roce provedeny zásadní opravy dalších celkem 5 pomníků z války 1866: u Janské kaple, na pastvině východně od vsi Bojiště a na mezi východně od Rubínovic.

V době od 22. dubna do 19. září proběhla ve výstavním prostoru Templ v Mladé Boleslavi vzpomínka na zesnulého člena Komitétu pro udržování památek z války roku 1866 K. Kopala. V regionu bojiště v severních Čechách byl také vydán turistický materiál k naučné stezce „Bitvy u Kuřívod a Mnichova Hradiště“ a nová kniha J. Náhlovského „Srážka u Dlouhého Mostu 24. června 1866“. V roce 2010 vyšla rovněž nejprestižnější a dlouho očekávaná publikace s názvem „Vzpomínka na rok 1866 na starých pohlednicích“, kterou po dlouhodobé práci vydali Pavel Mrkvička a Jiří Vilím. Kniha představuje v kvalitních reprodukcích celkem 376 pohlednic z 19. a počátku 20. století, vztahujících se k bojištím z prusko-rakouské války r. 1866.

Centrální akce Komitétu 1866 byla pro rok 2010 směřována do Tovačova také proto, aby se připomnělo ukončení hlavních restaurátorských prací na ústředním pomníku, na pomníku podplukovníka Behra a setníka Souczka a rovněž, aby se veřejnosti představily i všechny ostatní tovačovské památky.

Do oblasti péče o pomníky je třeba zahrnout novou kapitolu v novodobé historii Komitétu, kterou je vybudování pomníku zcela nového, respektive obnova již v minulosti zabezpečeného a zamýšleného pietního místa u Střezetic, kde již naši předchůdci plánovali zřízení pomníku jezdecké srážky, probíhající v okolí této obce. Myšlenka, která vznikla na podzim roku 2008 a byla rozvíjena během roku 2009, dostala v roce 2010 konkrétní podobu. Pomník bude symbolizovat vzájemný vztah koně a jezdce, a to nejenom na bitevním poli. Toto dílo bude prioritně věnováno jezdcům a jejich věrným koním, kteří se ze střezetické pláně už nikdy nevrátili, avšak nadčasovost památníku bude připomínkou utrpení koně a člověka ve válečných konfliktech v období vzájemného soužití obou tvorů. Výtvarné pojetí sousoší bylo svěřeno akademickému sochaři Petru Novákovi z Jaroměře – veřejnosti nejvíce známému jako autorovi jezdecké sochy prezidenta T. G. Masaryka v Lánech.

Po schválení záměru výstavby pomníku valnou hromadou na podzim roku 2008 byla ustavena pracovní komise, jejíž náplní je na jedné straně zajištění shánění finančních prostředků a jednání s úřady a na druhé straně spolupráce s ak. sochařem Novákem ve věci upřesnění kompozice a vzhledu budoucího pomníku. Varianta, která vznikla v důsledku bouřlivé diskuse v sochařově ateliéru a byla následně schválena, byla v roce 2010 na základě projekce do fotografie reálné krajiny vymodelována s drobnými úpravami v měřítku 1:5 v hlíně, zaformována a odlita do sádry. V této velikosti jsou již provedeny i důležité detaily.

Dalším úkolem komise se stalo zajištění peněz na realizaci díla. Vzhledem k nákladnosti celého projektu Komitét 1866 vyhlásil v roce 2010 veřejnou sbírku na obnovu pietního místa a vybudování Pomníku jezdecké srážky u Střezetic. Vznikly informační letáky o sbírce a propagační brožura, v neposlední řadě též články do regionálních novin a založení DMS pro dárcce s mobilními telefony. Na základě jednání s potenciálními sponzory se podařilo získat podporu ministra zahraničí ČR Karla Schwarzenberga, známého herce a milovníka koní Václava Vydry a také města Jaroměř v čele se starostou p. Klepsou.

Na tomto místě se hodí připomenout, že náš připravovaný záměr je výjimečný svým námětem i ve světovém měřítku – je to nejen připomínka poslušnosti a věrnosti zvířete, ale především jde o soucit a přátelství mezi jezdce a koněm. Výjimečnost tohoto našeho připravovaného pomníku je také v tom, že bude proveden v mírně nadživotní velikosti v autentickém prostoru bojiště, v místech, kde k podobné události jistě mohlo během střetnutí vojsk dojít. Umístění sousoší na mírně vyvýšeném pahorku místo obvyklého vysokého kamenného podstavce o to více pomáhá, aby dílo organicky zapadlo do exteriéru, sžilo se s krajinou, kudy kráčela historie. Každý, kdo pojedje po nedaleké silnici, spatří ztvárněný výjev uprostřed volné zeleně tak, jako by se právě odehrával v současnosti, před zraky pozorovatele, a ten si teprve tam uvědomí, že vlastně stojí před událostí navěky zakonzervovanou v čase.

Nejvýznamnějším bodem 28. výroční valné hromady, konané v aule Muzea východních Čech v Hradci Králové, bylo řešení problému s obsazením revizní komise, která se vzhledem k tenčícímu se personálnímu obsazení stávala neakceschopnou. Jako řešení byla zvolena kooptace znovu přijatého dlouholetého člena Komitétu Jaroslava Dvořáka.

V roce 2011 se začala završovat série akcí financovaných v průběhu uplynulých let prostřednictvím Operačního programu přeshraniční spolupráce CZ-PL 2007-13. Snížený příjem z grantů, v němž se odráží i celkově nepříznivá makroekonomická situace, vedl k propojení centrální akce Komitétu s hlavními vzpomínkovými akcemi ke 145. výročí bitvy u Hradce Králové.

Mezi významné úspěchy Komitétu pro udržování památek z války roku 1866 bylo významné ocenění dlouholeté záslužné péče na poli údržby a ochrany válečných památek z prusko-rakouské války Pietním křížem. Jedná se o naprosto nový český řád za zásluhy na poli udržování a obnovy válečných hrobů a vojenských duchovních památek. Tento řád se tak stal vedle pamětní plakety Ministerstva obrany za vzornou péči o válečné hroby nejvyšším oceněním činnosti Komitétu 1866 v posledních letech.

Jednou z nejvýznamnějších událostí roku 2011 bylo dne 3. září slavnostní vysvěcení nově zbudovaného pomníku v Tlumačově, věnovaného občanům města, kteří se účastnili prusko-rakouské války roku 1866 v řadách c. k. rakouské armády.

Pokračovaly také práce na realizaci pomníku jezdecké srážky u Střezetec. Poté, co se v uplynulém roce 2010 upřesnily koncepce a výtvarné řešení pomníku a v tomto duchu byly vytvořeny a poté vytištěny propagační materiály, začala také i veřejná sbírka. Z jejího postupně a pomalu přibývajících výtěžků se průběžně na základě dílčích smluv s ak. sochařem Novákem realizovaly jednotlivé vývojové studie pomníku v různých měřítkách od 1:10 až po 1:3 z vosku, hlíny a sádry. Jejich přínosem bylo jednak využití na příležitostných propagačních výstavách a samozřejmě také zdokonalování a propracování proporcionálního a uměleckého vyjádření námětu. Cena těchto dosud dokončených trojrozměrných skic a modelů je 330.000 Kč, placeno ze sbírky. V souvislosti s přípravou stavby byl zpracován statický posudek návrhu základů pomníku a studie umístění v rámci vymezené parcely.

Z publikací je nutné zmínit dvě knihy napsané a vydané členem Komitétu 1866 Jaroslavem Dvořákem. První s názvem „*Libellus honoris c.k. důstojníků padlých ve válce roku 1866*“ je ojedinělou publikací, která své čtenáře formou medailonků seznamuje s životem a zejména válečnými osudy celkem 952 rakouských důstojníků, kteří padli v prusko-rakouské válce. Ve druhé svou pozornost autor obrátil na klíčovou osobnost v dějinách péče o památky z prusko-rakouského konfliktu, a sice na zakladatele Komitétu 1866 Jana Nepomuka Steinského. Představovaná publikace s názvem „*Jan Nepomuk Steinský. Otec válečných hrobů z roku 1866*“ je první biografií této nepřehlédnutelné osobnosti vůbec.

Součástí 30. výroční valné hromady byly volby nového předsednictva spolku. Vzhledem k propadu počtu členů v posledních letech došlo k redukci obsazení předsednictva i revizní komise na dvacet, resp. čtyři členy. Po volbách došlo k obměně funkcionářů na místech místopředsedů a pokladníka, kde Irenu Jánskou nahradil dosavadní místopředseda Radek Teichman, novými místopředsedy se stali Pavel Mrkvíčka a Vlastimil Grof. Pavla Mrkvíčku nahradila ve funkci technického referenta pro bojiště u Hradce Králové Blanka Karešová, tvořící s Jiřím Vilímem novou dvojici. Ke generační výměně došlo na postu technického referenta pro Moravu a Slezsko, kde úspěšného Jiřího Jemelku nahradil Jiří Synek.

ČINNOST KOMITÉTU 1866 V ROCE 2012

Rok 2012 byl po mnoha minulých hektických letech charakterizován určitým zklidněním, uzavíráním minulého a přípravou budoucího. Největší rozpracovanou akcí je samozřejmě projekt pomníku jezdecké srážky u Střezetic, který během roku významně pokročil kupředu a stojí již na prahu samotné realizace sousoší, práce započaly už i na úpravě terénu v místě postavení pomníku. Kromě toho probíhají pravidelné údržby a opravy pomníků na jednotlivých bojištích, dokončování naučných stezek proběhlo na Moravě a v severních Čechách.

K 31. prosinci 2012 měl Komitét 1866 celkem 104 řádné, 4 čestné a 31 zaslužilých členů. O příčinách úbytku členstva v tomto roce je referováno podrobně ve Zprávě o vývoji členské základny v závěru této výroční zprávy.

Činnost Komitétu lze rozdělit do těchto samostatných oblastí:

1. Péče o válečné hroby a pomníky
2. Pořádání vzpomínkových, kulturních a společenských akcí
3. Publikační činnost
4. Podpora rozvoje cestovního ruchu
5. Spolková činnost
6. Spolupráce s orgány státní správy a samosprávy

PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY A POMNÍKY

V následujících odstavcích informují jednotliví techničtí referenti o dění ve svých regionech kopírujících jednotlivá bojiště prusko-rakouské války, a to nejen o provedených opravách a údržbě jednotlivých ohrožených pomníků, ale i společenských a kulturních akcích zaměřených na popularizaci tohoto období našich dějin.

Zpráva technického referenta bojiště u Hradce Králové Jiří Vilím – Blanka Karešová

Letošní rok byl na opravy památek na královéhradeckém bojišti skoupý. Až v druhé polovině roku byla podána kolegou Teichmanem žádost o grant na dva z nejhroženějších pomníků na bojišti, a to ev. č. 2 na hrobě rakouského setníka Weila a ev. č. 248 pruského poručíka Sperlicha. Paní Blanka Karešová podala za obec Máslojedy žádost na opravu pomníku ev. č. 453 na původním

Odklizení křoví kolem hrobu rakouského setníka Weila na vrchu Horka, ev. č. 2

hrobě plukovníka rakouského generálního štábu Görtze von Zertina a dalších bojovníků. Tato žádost byla vyřízena kladně, a proto byly osloveny čtyři kamenické dílny, které projevíly zájem o tuto práci. Do uzávěrky této zprávy poslala cenovou nabídku jen firma bratří Novotných.

Pomník „Batterie mrtvých“ po sejmutí bronzů a vrcholové plastiky Austrie, srpen 2012

V Dohaličkách byl osazen na nové místo opravený kříž ev. č. 305 na společném hrobě. Kříž s masivním soklem byl před několika léty svévolně vytržen ze země a pohozen opodál. Musel být posunut asi o pět metrů oproti původní poloze kvůli stavbě oplocení v nové zástavbě. V Lípě bylo vhodně upraveno nové oplocení kolem pomníku ev. č. 430 na hrobě 17 rakouských vojáků tak, že plot, který byl původně před pomníkem, majitel pozemku umístil až za památku tak, že se tato nyní nachází v jakémsi výklenku.

U tzv. Šramova kříže v Rozběřicích byly poničeny obě tabule naučné stezky havarovaným vozidlem. Podle sdělení správce památníku na Chlumu budou tabule opět osazeny na jaře roku 2013.

Kvůli špatným předpovědím počasí na původní termín a deštivému počasí o víkendech

V měsíci srpnu začala probíhat oprava pomníku ev. č. 275, tzv. Batterie mrtvých, která byla financována z grantu Ministerstva obrany. Z ústředního sloupu byly sejmuty bronzové prvky, které jsou nyní nahrazeny kopiemi a také samotná socha Austrie, která byla shledána v havarijním stavu a doslova se rozpadla na několik částí. Zvednutá ruka s věncem byla dokonce v minulosti nahrazena jakousi dřevěnou kaširovanou maketou, ač se poslední restaurátorská zpráva o podobném zásahu nezmiňovala. Pro tyto závažné nedostatky bylo rozhodnuto sochu nahradit kopií, kterou zhotovila SPŠ kamenická a sochařská v Hořicích na novém CNC kopírovacím stroji za sumu 398.000 Kč. Originál bude po konzervaci pravděpodobně vystaven ve vestibulu muzea na Chlumu. Do konce měsíce října byla ukončena oprava vlastní památky včetně osazení bronzových kopií, v ceně 1.762.100 Kč. Nová socha Austrie bude osazena na sloup na jaře roku 2013.

Dohaličky, opravený kříž ev. č. 305 (foto J. Vilím)

následujících se brigáda uskutečnila až 1. května 2012. Kvůli opožděnému termínu jsme již s kolegou Mrkvičkou neinformovali o tomto datu další členy Komitétu, kteří se pravidelně brigád účastní. Jednalo se o dokončení nátěrů tabulí naučné stezky spojující jičínské a hradecké bojiště. Tato práce vyžadovala skutečně suché počasí. Nejhorší stav vykazovala tabule před kamenosochařskou školou v Hořicích, mimo to všechny tabule potřebovaly dotáhnout šrouby u patek, z nichž některé šly točit dokonce i rukou. Všechny tabule na hradeckém bojišti prošly pravidelnou údržbou.

Dne 29. dubna uspořádali brigádu také členové 18. pěšího pluku se svými rodinami. Prací se zúčastnili: Jiří Němec, Šárka Němcová s dcerou, Lukáš Dulíček, Tomáš Kolín s dětmi, Barbora Dolanová, Hana Dolanová, Libor Dolana, Vojta Dolana a Josef Klepl. V 9 hodin se sešli na svém „patronátním hřbitově“ v Komárenské bažantnici. Hřbitov i jeho okolí byl posečen křovinořezem a tráva s listím shrabána a odvezena. Množství rozkvetlých narcisů bylo pečlivě obsekáno, jednotlivé pomníky byly ošetřeny a ometeny. Jak jsem se sám 1. května přesvědčil, byla lokalita skutečně pečlivě upravena. Poté se brigádníci přesunuli k saskému hřbitovu do Dolního Přímu, který byl ošetřen i s okolím stejně pečlivě. Dále byla upravena lokalita u sv. Aloise a jednotlivé pomníky v Horním Přímu. Snad by mohl být tento příklad následován dalšími partami.

*Vojenský hřbitov v komárenské bažantnici
po jarní údržbě členy 18. pěšího pluku*

*J. Vilím při ošetřování
šachetních křížů ve Svobu
na jedné z letních brigád*

Další brigádu uspořádali na hřbitově v Komárenské bažantnici členové 18. pěšího pluku Libor a Vojta Dolanovi dne 20. října, kdy byl celý hřbitov i s okolím opět vzorně posekán a uklizen. Všem členům historického 18. pěšího pluku a jejich rodinným příslušníkům proto patří náš dík.

Podzimní brigáda se uskutečnila v sobotu 10. 11. 2012 za pravého podzimního počasí. Akce se zúčastnili opět stejní lidé: Věra Hladíková, Jiří Kozák, Pavel

Účastníci podzimní brigády u pomníku rakouského plukovníka Bindera, ev. č. 9 (foto P. Mrkvička)

Vyřezávání křovin u pomníku ev. č. 3 v hoříněveské bažantnici při podzimní brigádě

Mrkvička, Jiří Musílek a Jiří Vilím. Přítomní se sešli, jak bylo avizováno, v 9.00 u lesa Holá. Kvůli rozbahněné louce jsme se pěšky odebrali na západní cíp lesa k pomníkům ev. č. 9 rakouského plukovníka Bindera a ev. č. 247 pruské 8. pěší brigády a 49. pěšího pluku. Oba pomníky byly očištěny od mechů a náletů listů, široké okolí bylo posekáno křovinořezem až do cípu lesa směrem na Sadovou a vše bylo shrabáno a uklizeno. Cestou zpět jsme upravili okolí šachetního kříže ev. č. 342 na severním okraji lesa. Od Holé jsme přešli k hoříněveské bažantnici k památce ev. č. 3 rakouského 40. pěšího pluku. Okolí tohoto pomníku nebylo několik let udržováno, tak jsme přistoupili k rozsáhlejšímu zásahu v jeho okolí a části úvozu za pomoci motorové pily a křovinořezu. Pomník sám byl rovněž očištěn od mechů a náletů vyrůstajících u jeho paty. O opravu tohoto pomníku se zajímá Královéhradecký kraj, v jehož majetku se nachází. Poté jsme se přemístili na vrch Horka nad Račicemi k hrobu rakouského setníka Weila ev. č. 2, jehož pomník se bude spolu s pomníkem ev. č. 248 pruského poručíka Sperlicha, bude-li schválena žádost o grant, v roce 2013 opravovat. Zde jsme opět po dvou letech vyřezali okolí od výhonů černého bezu a vše uklidili. Nakonec jsme odjeli na návrší k „hoříněveským“ lípám, kde jsme stejným způsobem upravili pomníky ev. č. 4 rakouského 57. pěšího pluku a kříž ev. č. 469 věnovaný občany Hoříněvsi i okolí obou pomníků. Brigáda byla ukončena téměř v 17 hodin, kdy se již stmívalo.

Zpráva technického referenta bojiště u Náchoda Josef Týfa, Matouš Holas

V loňském roce byla putovní výstava VIA BELLI instalována v pevnosti Josefov – Jaroměř v prohlídkovém okruhu. Z Jaroměře byla výstava odvezena do Trutnova na akci Komitétu 1866, kde byla instalována jeden den. Po skončení akce

byla výstava odvezena zpět do Jaroměře. Poté byla část výstavy instalována v Hronově na akci Kladské pomezí. Po jejím skončení byla výstava opět odvezena do Jaroměře a instalována v nových prostorách pevnosti. Pevnost Josefov je na přechodné uložení výstavy ideálním místem.

Dále probíhalo sečení u pomníků na bojišti v Náchodě, České Skalici na vojenském hřbitově a u Svinišťan. Společně se členy 6. praporu polních myslivců proběhly dvě brigády na bojištích, při kterých byly provedeny drobné opravy a úklid kolem pomníků.

Podzimní brigáda na bojišti u Náchoda se uskutečnila v sobotu 10. listopadu 2012. Sraz byl v 9:00 v klubovně SPVH – 6. praporu polních myslivců v Náchodě. Celkem se sešlo 9 účastníků, jmenovitě to byli J. Čížek, J. Týfa, R. Beňo, A. Slezák, O. Král, M. Štěpař, M. Holas a K. Metelková s přítelem.

Po krátké poradě a návrzích ohledně činnosti jsme vyjeli směrem k vojenskému hřbitovu v zámecké aleji. Po příjezdu zde bylo zjištěno, že listí bylo již shrabáno pravděpodobně technickými službami Náchod. Odtud naše cesta tedy směřovala k pomníku 6. praporu polních myslivců na Vysokově. Zde bylo důkladně shrabáno veškeré listí v celé ploše okolo pomníku. Také byly posbírány všechny spadlé větve z blízkých stromů.

Dále naše cesta vedla do lesa nad václavickým vlakovým nádražím. Zde byl upraven terén a pohrabáno okolí Wimpffenova kříže.

Hrabání listí u Wimpffenova kříže nad Václavicemi

Úprava okolí pomníku Myslivce u Vysokova

Dále byl také upraven a pohrabán terén a vegetace okolo pískovcového jehlanu III. eskadrony 6. pluku rakouských kyrysníků. Podobné úpravy byly provedeny dále u hrobu svobodníka F. A. Beiera od 11. setiny pruského 46. dolnoslezského pěšího pluku a také u pískovcového jehlanu označujícího hromadný hrob na východním okraji lesa v blízkosti „Wipffenovy stezky“. V tomto lese jsme také posbírali odpadky v blízkosti všech výše zmíněných pomníků a také svíčky z nedávných dušiček.

Z lesa jsme se vydali k pískovcovému jehlanu označujícím hromadný hrob, ale především úmrť rakouského poručíka od 41. pěšího pluku Julia šlechtice z Anthoine. Zde byla odstraněna veškerá uschlá vegetace v prostoru oplocení pomníku a opět trochu upraven terén. Následovalo shrabání oploceného prostoru u monumentálního obelisku z červeného sliveneckého mramoru, který je věnován rakouskému VI. armádnímu sboru nedaleko kostela sv. Václava. Po několika minutách, které výprava strávila u obelisku, jsme se všichni přemístili k pomníku ve tvaru skály s moravskou orlicí, věnovanému padlým mužům a důstojníkům 25. praporu polních myslivců v blízkosti hřbitovní zdi kostela. U tohoto pomníku jsme opět shrabali veškeré listí.

*Pomník podporučíka 41. pěšího pluku
Julia šlechtice z Anthoine*

Práce u pomníku S. Koronského na Brance

pomníčku pruského vojína polské národnosti S. Koronského, pískovcového jehlanu 6 pruských vojáků, dalšího typového kříže a u pískovcového kvádrů s reliéfem věnce (v blízkosti odbočky k vodojemu) bylo opět pohrabáno listí a veškerý blízký terén u pomníků. Také byly odstraněny menší dřeviny a součástí prací bylo i posbírání odpadků v blízkosti těchto památek.

Poslední navštívené pomníčky a hroby byly na staroměstském hřbitově v Náchodě. Zde byly uklizeny svíčky a odstraněny větve zasahující do některých pomníků.

Další pomník, který neunikl naší pozornosti, byl pískovcový pomníček údajně na hrobě 23 rakouských důstojníků asi 250 kroků východně od kostela. U tohoto pomníku byly zčásti odstraněny výhonky stromů, které tu byly asi před rokem poraženy, vyrůstající téměř všude v blízkosti pomníku. Byl očištěn základ pomníku a pohrabáno listí. Více nutných terénních úprav bude provedeno příští rok po skončení zimy.

Odtud jsme se přemístili k pomníčkům u braneckého lesa. U typového kříže na hrobě u cesty vedoucí z Náchoda do Nového města nad Metují, pískovcového

Před zimou byla tato brigáda určitě zapotřebí především kvůli odstranění listí, odpadků a uschlé vegetace. Také jsme se již domluvili na úkonech, které bychom realizovali při jarní brigádě příští rok. Šlo by hlavně o renovace typových křížů (nátěry) a obnovu písma na některých památkách.

Zpráva technického referenta bojišť u České Skalice a Svinišťan Tomáš Vondryška

V roce 2012 proběhly na bojišti u České Skalice celkem tři brigády.

První z nich 29. dubna byla věnována likvidaci porostu v okolí torza typového křížku ev. č. 67 u bývalého ovčína nad Dubenskou bažantnicí. V předešlém roce jsme pokáceli tři vzrostlé stromy, které křížek obrůstaly, a nyní jsme začali s odstraňováním jejich mohutných pařezů. Kořenový systém byl ale natolik houževnatý, že se nám prozatím akcí dokončit nepodařilo. Po odkopání zeminy kolem soklíku, který za ta léta nebyl již v terénu ani vidět, jsme odstranili nevzhledný a rozsypaný betonový rov, který pocházel přibližně z 50. let minulého století. Tento křížek je vedený v soupisu pomníků náchodského bojiště, ačkoliv souvisí s událostmi bitvy u České Skalice. Brigády se ochotně zúčastnili bratři Radek a Zbyněk Hynkovi, Jiří Kuťák a Tomáš Vondryška.

Následující víkend jsme na skalickém bojišti provedli pravidelnou údržbu i kolem ostatních pomníčků. Této brigády se zúčastnili František a Tomáš Vondryškovi.

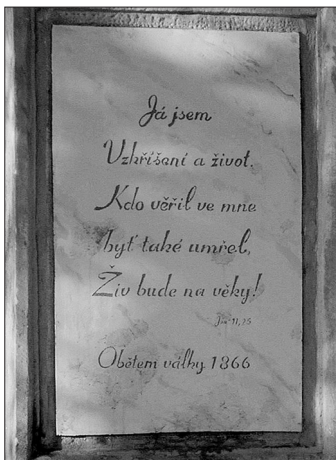
Podzimní brigáda byla tradičně zaměřená na úklid spadaneho listí na vojenském hřbitůvku u Zlíče a také u Spícího lva v dubenské bažantnici.

V průběhu roku jsem také pokračoval na tvorbě generálního katalogu, který se mi v případě skalického bojiště podařilo dokončit.

*Dobývání a rozřezávání pařezů u soklu typového kříže ev. č. 67
u bývalého ovčína nad Dubenskou bažantnicí, 29. 4. 2012*

Zpráva technického referenta bojiště u Dvora Králové n/L
Ing. Pavel Tschiedel

Nápisní deska votivního kříže

V průběhu roku byla opět prováděna běžná údržba pomníků na královédvorském bojišti, cca z 20% byly očištěny přehřátou parou pod tlakem (Starý hřbitov).

V roce 2012 byl z rozpočtu města přidělen grant na opravu votivního kříže na královédvorském bojišti v Nové Podharti v částce 20 tis. Kč. Tento kříž i místo samé působí jako silné MEMENTO MORI. Na bojišti padlo množství nevinných mužů za politické zájmy a i vztyčený kříž byl později „pohřben“ spolu s vojáky. Na kříži visící Kristus umírající za lidstvo a smíření byl rozlámán a pohřben rovněž v zemi. To vše vyvolalo tak silný dojem, že bylo nutno koncepci restaurování vést takovým způsobem, aby bylo zřejmé, že se zde stala nespravedlnost volající do nebes.

Opravený votivní kříž na Nové Podharti

PAMATUJ NA SMRT, neboli MEMENTO MORI by mělo připomenout lidem, že tato nemocná společnost trpí zapomináním na základní hodnoty života. Toto připomenutí musí provokovat k zamyšlení – „zde se stalo něco neobvyklého“.

Vznikla tedy myšlenka osadit zkorodované zbytky litinového kříže s korpusem na kříž jiný, zhotovený z nerezové oceli ve členění, jako jsou píšťaly varhan, tvořících zároveň paprsky, vyzařující zpoza originálu. To, že zde ještě naděje existuje, je vyjádřeno nápisem na imitované mramorové desce z umělého kamene: JÁ JSEM VZKŘÍŠENÍ A ŽIVOT, KDO VĚŘIL VE MNE, BYT TAKÉ UMŘEL, ŽIV BUDE NA VĚKY! (Jan 11,25). Nejedná se o svévolné umělecké dílo, ale pouze takovou adjustaci originálu, aby splnila nejen památkovou a galerijní prezentaci, ale aktualizovala odkaz minulosti pro současnou populaci při zachování všech památkových principů.

Odborné práce byly provedeny v září až listopadu roku 2012 pod vedením akad. sochaře Jiřího Kašpara. S opětným posvěcením se počítá v červnu roku 2013.

Vedením města byla opět vypsána nová pravidla pro granty z rozpočtu města, která i letos obsahují grantový titul v oboru památková péče. Jsem připraven požádat opětně o grant na opravu oplocení souboru pomníků pod nádražím na královédvorském bojišti s nadějí, že částka bude poukázána v požadované výši.

Zpráva technického referenta bojiště u Trutnova a Starého Rokytníku Vlastimil Grof

Tento rok byl na rozdíl od předchozích méně bohatý na stavební aktivity. Nejvíce času bylo věnováno v jeho první polovině přípravě podkladů a zajištění tisku zcela nového průvodce po naučné stezce války 1866 na Trutnovsku. Současně od dubna probíhaly s různou intenzitou jednání ohledně přípravy vzpomínkové události k bitvě u Trutnova, plánované na 23. června jako centrální akce Komitétu 1866 pro letošní rok. Nebylo jednoduché sladit rozdílné požadavky a představy, spojené s touto akcí, a vše skloubit s prací na průvodci po naučné stezce. Samotný průvodce, ač jeho obsah ve značné míře koresponduje s obsahem tabulí, dostává opět novou a zcela odlišnou tvář, což je právě typické pro autora grafické podoby p. Štěpánka z Náchoda. Ani příprava vlastní vzpomínkové akce nebyla nikterak jednoduchá. Postupně se situace vyjasnila do té míry, že KVH zajistilo pozvání tradičních jednotek v rakouských uniformách a postaralo se o průběh dopoledního programu v Trutnově, navařilo vojákům oběd a u Gablenze uspořádalo hudebně-kulturní program. Na nás pak připadlo ve spolupráci s p. Teichmanem pozvání pruských jednotek, jezdeckta a uspořádání programu v Polsku. Mimo to bylo nutné zajistit veškeré technické přípravy dopravním značením počínaje a pyrotechnikem konče. Na tomto místě musím vyslovit veliký dík především p. Nešněrovi a jeho lidem z voj. hist. spolku a jejich spřátelené airsoftové skupiny, kteří obětavě pomohli při vymezení bitevní plochy, zorganizování bezpečnostních opatření během bitevní ukázky, poskytnutí lidí v dobovém oblečení k natírání pamětní desky na náměstí a koordinaci průběhu bitevní ukázky. I samotný scénář bitvy vznikl díky vzájemné spolupráci s ním.

Dovolil bych si nyní vyslovit poděkování všem organizátorům, všem účinkujícím a rovněž všem ostatním, kteří přispěli ke zdaru akce, ať poskytnutím pozemků, shovívavostí při udělování různých povolení či jinou pomocí, zde nekonkretizovanou. Mám za to, a ohlasy veřejnosti a některých účinkujících mi to potvrdily, že plocha vybraná ing. Semerákem z Lesů a parků pro bitvu byla opravdu ideálním prostorem a celá akce byla veřejností přijata velice pozitivně. Avšak přesto nepředpokládám, že by se něco takového ještě znovu podařilo uspořádat.

Z dalších událostí stojí za zmínku např. provedení exhumací dvou hrobů v lesoparku a jednoho hrobu nedaleko památníku Airoldi, o jejichž nálezech jsem informoval v předchozích letech. Akce pomáhal iniciativně zorganizovat p. Nešněra, který zajistil dostatek lidí pro zemní práce a domluvil a ubytoval u sebe antropologa RNDr. V. Kuželku z Prahy. Práci dozoroval archeolog Mgr. Novák a později u dalších akcí i jeho nástupce v trutnovském muzeu Mgr. Tůma.

Při výzkumu všech třech hrobů se podařilo zajistit za daných podmínek všechny dostupné informace a náleзовou situaci náležitě zdokumentovat a poodkrýt tak neznámé okolnosti z průběhu bitvy. Přesto mne tyto, jinak celkem zajímavé, archeologické práce z čistě humánního hlediska nikterak nepotěšily – právě proto, že vůbec došlo v samém začátku k tak závažnému poničení obou hrobů zemními pracemi při úpravách cest či při nelegálním detektorovém průzkumu. Zkrátka, že nebyl mrtvým dopřán klid, čili to jediné, co pro ně můžeme ještě udělat.

Nyní se o těchto výzkumech zmíním podrobněji.

První byl proveden na severním svahu Chmelnice 30. března, v termín, který nebyl zrovna nejvhodnější vzhledem k chladnému a deštivému počasí. Tento hrob

*Exhumovaný skelet rakouského pěšáka
v hrobě nad Kryblicí, březen 2012*

byl poškozen strojem při hloubení zářezu ve svahu nad cestou pro umístění lavičky. Předpokládalo se z ohledání náleзовé situace, že hrob byl zcela zničen a rozsypán pod cestou. Tam se také v násypu opravdu několik kostí našlo, ale jejich malé množství nakonec vedlo k opravě této domněnky a proto se přikročilo k průzkumu samotného zářezu ve svahu. Zde byl nalezen a odkryt

hrob, pravděpodobně rakouského vojáka, jehož horní část byla zcela devastována rypadlem. Více jak polovina lebky a předloktí obou rukou byly odebrány a rozdrceny strojem. Kostra nejevila jinak žádné stopy násilného úmrtí, byla uložena podél dnešní cesty v jakémsi mělkém příkopku vedle kamenné rovnániny, jen asi 50 cm pod terénem. Nebyly u ní nalezeny žádné předměty, které by napomohly identifikaci. Dotyčný byl stár kolem 30 let a 170 cm vysoký, byl pohřben bez ošacení, snad jen ve spodním prádle. Díky práci, uspěchané vlivem nepříznivého počasí, se nemohlo podařit nalézt nekovové předměty, jako třeba knoflíky z košile a spodků. Byly odebrány vzorky žeber k určení DNA a hrob zasypán. S delším časovým odstupem byl prostor strojně poupraven tak, aby bylo možné v dalším roce po přirozené stabilizaci svahu vyznačit rov a osadit typový křížek.

Druhý případ, prováděný 21. července, se zpočátku jevil v pozitivním světle. Ani tentokrát nakonec počasí moc nepřálo, přehnal se několik krátkých deštivých přeháněk. Vzhledem k tomu, že zde došlo při rozšiřování lesní cesty k odkrytí pouze hrotu pruské přilby, byla naděje, že hrob bude neporušený. S pokračujícím výzkumem však veškeré naděje padly. Nejprve byla nalezena kostra pruského vojáka v uniformě, ale bez řemení a bez bot, který byl však připraven o větší část lebky radlicí stroje. Dotyčný byl stár kolem 20 – 30 let a opět 170 cm vysoký, pohřbený v mělkém příkopu vedle tehdejší odbočky z cesty do

Exhumovaný skelet pruského pěšáka v hrobě pod Kacířem, červenec 2012

Archeolog Mgr. Tůma nad torzem skeletu rakouského pěšáka v hrobě pod Kacířem, červenec 2012

polí. Z nalezených částí uniformy bylo možné stanovit jeho příslušnost k 9. setnině blíže neurčeného východo-pruského pěšího pluku. Zbytky kování přílby nesly pozůstatky začernění před bitvou a oxidace z kovových knoflíků pomohla dochovat i některé části zbrojního kabátce včetně původní modré barvy v místě šosů a manžet. Při předběžném průzkumu bylo v okolí hrobu nalezeno několik střel pruských i rakouských a také torzo pečatního prstenu s destičkou s nápisem A. Riedel a symbolem piklhaubny. Patřil tomuto, či nějakému jinému vojákovu? Ke konci výzkumu došlo ke zcela zbytečné necitlivé manipulaci s kostrou a jejímu přerovnění jen za účelem vytěžení kovových částí zespod, které po zdokumentování byly nakonec zase nasypány zpět do hrobu. Mám silný pocit, že k tomuto již nemělo dojít. Bohužel tu zapůsobil fakt přítomnosti dvou archeologů a chybějící předchozí vzájemné domluvy. Byly opět odebrány vzorky pro budoucí určení DNA a vzorky materiálů k uložení v muzeu. Při zahazování hrobu a úklidu místa se narazilo na další kost v ose tohoto hrobu, avšak o něco níž a v místě za hlavou. Sondou byla potvrzena existence další, dosud neznámé kostry a další výzkum bylo rozhodnuto přeložit do druhého dne. Nyní již za přítomnosti opravdu jen několika lidí se v nepoměrně větším klidu podařilo výzkum dokončit. V ose předchozího hrobu, o něco níže, se našly kosti obou dolních končetin, opět bez bot. Díky strojní úpravě terénu, patrně již v polovině 90. let 20. stol. kdy se narovnával směr lesní cesty, došlo k odtěžení této celé kostry od kolen výše. Výzkumem se podařilo také správně interpretovat nález rakouského střeliva se stopami černého prachu, kousku kůže a kroužku z patronašky v příkopě této cesty. Byly totiž původně také v hrobě, a to níže, a jako jediné zde z výstroje rakouského vojáka zůstaly na původním místě. V důsledku této totální devastace se nepodařilo již nic dalšího o dotyčném zjistit. Oba vojáci byli pohřbeni za sebou v řadě do příkopu vedle cesty a překryti slabou vrstvou zeminy.

Poslední výzkum, hrobu nalezeného a vyloupeného v roce 2011 hledačem kovů, proběhl v sobotu 8. září za účasti stejného týmu lidí. Nálezová situace byla

tentokrát zcela odlišná. Hrob se nachází na v minulosti zemědělsky obhospodařované ploše, ostatky jsou v mnohem větší hloubce, než u předchozích případů, konkrétně kolem 90 cm. Výzkum byl prováděn pouze v rozsahu vkopu od hledače, částečně rozšířeného kvůli nalezení obrysů hrobové jámy. Během prací se podařilo odkrýt celkem 4 skelety vojáků, z nichž jeden ležel na břiše a jeden na boku, ostatní dva na zádech. Umístění vypovídalo o způsobu pohřbu do jámy menší, než by byla potřeba k důstojnému uložení. Těla byla pravděpodobně přinášena do hrobu od horního konce jámy, což vysvětluje, proč zde nalezený okraj byl nesouvislý a pozvolný, strhávaný při stahování těl. Dokonce zde byla identifikována i stopa od podpatku a zbytek ohniště. Skelety vojáků byly odkryty z důvodu zachování archeologické situace pro budoucnost pouze po úroveň pasu, takže nebylo možné zajistit další případné stopy po uniformách či výstroji a s jistotou určit příslušnost k armádě. Prakticky jedinou zajímavou výstrojnou součástí byla pruská piklhaubna, kterou onen detektorář z hrobu původně vykopal a z části odvezl. Ležela mezi nohama vojáků, pohřbených hlavou do kopce, bez bot a zřejmě i bez ostatních částí uniforem. U jednoho byla v oblasti pánve (vpravo) nalezena vystřelená a mírně deformovaná pruská pušková střela. Je nanejvýš pravděpodobné, že se jednalo o rakouské pěšáky. Při zasypávání byly do hrobu přiloženy nepoužité rakouské náboje, nejspíš vyndané z nějaké patronašky, kterou si tehdejší kopáči ponechali. Dvě kosti dolních končetin, které zajistila kriminální policie, v hrobě dosud schází. Sonda o šířce 3 m odkryla pravý okraj hrobu (při pohledu do kopce) a nebyla více rozšiřována vlevo, takže je možné, že je hrob mnohem větší. Je to tak vlastně druhý novodobý případ odkrývání hromadného hrobu na Trutnovsku, předcházela mu pouze nálezy na kopci nad Bojištěm při stavbě plynovodu v 60. letech 20. stol., kdy ale nebyl archeologický průzkum prováděn. Hrob je označen typovým křížem.

Co se týká oprav válečných pomníků, je možné se zmínit o pravidelné údržbě zeleně u všech pomníků v průběhu roku, kterou zajišťují Lesy a parky Trutnov. Dále byly na podzim provedeny drobné opravy na několika pomnicích ve Starém Rokytníku: na památníku dělostřelce (ev. č. 65), na křížku pod Kruchinou (ev. č. 69) a na skalce u silnice do Radče (ev. č. 77) byly obnoveny již nečitelné texty a na památníku Airoldí (ev. č. 67) doplněna v nedávné době vandalsky uražená hruška u hlavně.

Zásadní obnova však probíhala od srpna prakticky do začátku prosince jen na pískovcovém kříži na poli nad Rubínovicemi (ev. č. 76). Tato památka, dlouhou dobu se nacházející ve špatném stavu z důvodu nedořešených majetko-

Hromadný hrob pruské gardové pěchoty a zrestaurovaný kříž na poli v Rubínovicích, prosinec 2012

vých vztahů k parcele, je nyní již konečně takřka v původní podobě. Kromě čištění kamene a tmelení poškozených míst byli zpět osazeni dva andílci a obnoveny nápisy. Podle dobové fotografie z listopadu 1866 bylo obnoveno i dřevěné oplocení kolem kříže a nastaveny v minulosti polámané pískovcové sloupky. Při této příležitosti byl sousedící památník gardových granátníků (ev. č. 75) posunut vně oplocení do hlavy svého hromadného hrobu. Také okolí obou památek doznalo výraznějších změn. Protože přilehlé pole je nyní využíváno na pěstování japonského topolu, bylo možné obnovit přístupovou cestu a také doplnit chybějící zeminu nad hrobem. Osetí trávy a drobné sadové úpravy však budou dokončeny až na jaře 2013 kvůli nástupu zimního počasí.

Všechny uvedené restaurátorské práce byly oceněny celkovou částkou 341 tis. Kč vč. DPH 20% a prováděly je firmy Kamenictví Novotný z Čermné a restaurátor Jan Vích z Libčic nad Vltavou.

Zpráva technického referenta bojiště u Jičína Martin Drapák

Na bojišti u Jičína se v roce 2012 uskutečnily dvě spolkové brigády. První 14. dubna, které se zúčastnili pánové J. Votrubec, M. Trakal, P. Skalský, M. Malach, P. Lazurko, Z. Studený s bratrem a M. Drapák. Bylo upraveno prostranství u pomníků na Prachově, Dolním a Horním Podůlší, Zámezí a v Železnici.

Zdeněk Studený (vpravo)
s bratrem Stanislavem
při brigádě na Prachově
14. dubna 2012

Dne 30. dubna dokončili studenti Střední průmyslové školy kamenické a sochařské v Hořicích opravu celkem devíti pomníků. Pomník saského setníka Subeho v Dílcích (ev. č. 14), pomník na hromadném hrobě rakouských

Zámezí ev. č. 16,
stav v roce 2003

Zámezí ev. č. 16, stav
po opravě 1. 5. 2012

vojáků v Zámezí (ev. č. 16), pomník na hrobě pruského vojáka v Kněžnicích (ev. č. 28), čtyři pomníky na hromadných hrobech rakouských vojáků v Prachově, které nechal zřídit tehdejší majitel panství Ervín hrabě Schlik (ev. č. 33, 34, 35 a 36),

Prachov ev. č. 36, stav po opravě 1. 5. 2012

Jičín ev. č. 51, stav po opravě 29. 9. 2012

pomník na hrobě 62 rakouských a 72 pruských vojáků v Ohavči (ev. č. 42) a pomník rakouských, pruských a saských vojáků v Jičíně (ev. č. 51).

Dne 4. července byl zkontrolován stav naučné stezky „Bitva u Jičina 29. června 1866“ paní Faruzelovou, vedoucí kultury a cestovního ruchu. Neustále jsou ničeny vandaly zastávky naučné stezky u Železnice. V tomto roce Komitétu 1866 město Jičín poskytlo částku 5.000 Kč na údržbu stezky.

Koncem července a koncem září byla M. Malachem posečena tráva na naučné stezce a u pomníků na bojišti.

V září byl zrestaurován firmou Kamenictví Novotný z Čermné za finančního přispění Ministerstva obrany

České republiky na k. ú. Holín pomník rakouského vojína od 18. praporu polních myslivců (ev. č. 44).

Dne 10. listopadu se u Jičina uskutečnila druhá spolková brigáda, které se zúčastnili P. Skalský, M. Trakal, J. Votrubec, Z. Studený s bratrem Stanislavem a M. Drapák. Bylo shrabáno listí napadané okolo pomníků a ořezány náletové

Holín ev. č. 44, stav v roce 2001

Holín ev. č. 44, stav po opravě 21. 9. 2012

křoviny v lokalitách pod Zebínem, u rybníka Valcha u Železnice, v Zámezí, v Jinolici, Dolním Lochově, Podůlší, Dílců, Mlázovicích a v Jičíně.

Dne 13. listopadu byla předložena městskému úřadu v Železnici zpráva o havarijním stavu chráněné lípy v k. ú. Zámezí, kde hrozí rozlomení stromu a ohrožuje pomníky z války 1866. Věc řeší Odbor životního prostředí v Jičíně.

Téhož dne byla Komitétu 1866 věnována paní Ilonou Schlikovou, Margaretou Pospíchalovou a Helenou Zajíčkovou částka 5.000 Kč na opravu jednoho ze čtyř pomníků na Prachově, věnovaných tehdejším majitelem panství Ervínem hrabětem Schlikem.

V Kbelnici a na Prachově se 19. května uskutečnila vzpomínková akce ke 146. výročí bitvy u Jičina. Akci pořádalo Muzeum přírody Českého ráje v Prachově a obec Kbelnice ve spolupráci s Komitétem 1866.

Na závěr bych chtěl poděkovat všem, kteří bojiště udržují a pečují o něj.

Zpráva technického referenta pro oblast severních Čech Jiří Náhlovský

Během ledna byla ve spolupráci Komitétu 1866 a Obecního úřadu Rokytá sepsána žádost pro udělení grantu v roce 2013 z Ministerstva obrany na opravu pomníku na hrobě padlých vojáků z bitvy u Mnichova Hradiště, který se nachází v blízkosti jmenované obce. Během uvedeného měsíce rovněž proběhlo několik jednání s Národním památkovým ústavem v Liberci a se zástupcem firmy Zahradní architektura, která projektovala přeměnu několik let chátrajícího lapidária bývalého libereckého městského hřbitova v areál tzv. Zahrady vzpomínek, ohledně vystavení souhlasu k umístění stojanu s naučnou tabulí k událostem v době prusko-rakouské války roku 1866 v Liberci. Pro schválení projektu se oba subjekty seznámily nejen s použitými materiály, ale také s návrhem obsahu textové a obrazové části. K vytvoření bližší představy byl rovněž předložen fotografický materiál k již instalovaným naučným tabulím v Libereckém a Středočeském kraji.

Dne 7. dubna se uskutečnila první brigáda jako již tradičně na bojišti u Kuřívod, kde se pracovní aktivity soustředily na terénní úpravy v těsném okolí centrálního pomníku ev. č. 1. Dále byly všechny tři stojany naučných tabulí nacházejících se v této lokalitě odmontovány a odvezeny do technického zázemí Městského úřadu Ralsko, kde došlo k jejich opětovnému nátěru proti povětrnostním vlivům. Zlatým hřebem nadšení zúčastněných se stal sběr odpadků podél silnice E268 ve směru na Mnichovo Hradiště. Bohužel pro jejich

Zdeněk Studený (vlevo) s bratrem Stanislavem při brigádě v Jinolici 10. listopadu 2012

značné množství se podařilo vysbírat pouze úsek mezi pomníkem ev. č. 1 a 2, který je dlouhý přibližně 200 metrů a rychle naplněných 10 igelitových pytlů plně ukázalo, že sběrači měli plné ruce práce. Stejně jako předcházející roky byla i tentokrát objevena určitá rarita, již se stal odhozený stan. Díky hustotě odhozených věcí všeho druhu, které ještě navýšil čistící stroj prohlubující příkopy, se muselo ve sběru pokračovat v sobotu 21. dubna a ve středu 23. května, takže uvedené aktivity vynesly celkem 20 pytlů, o jejichž odvoz se postaral Městský úřad Ralsko. V rámci druhého dubnového sběru byl proveden nátěr stojanu naučné tabule v Mimoni a Osečné.

Dne 20. května uskutečněná brigáda se zaměřila na posekání trávy u pomníků připomínajících padlé v kuřívodské srážce a u pomníků souvisejících s bitvou u Mnichova Hradiště. Ve Vlastivědném sborníku Českého ráje a Podkrkonoší Od Ještěda k Troskám č. 2/2012 byl otištěn článek popisující bitvu u Svijan-Podolí 26. června 1866. Jeho text se rovněž zabýval cholery oběťmi z řad místního obyvatelstva a památkami, které připomínají zemřelé rakouské a pruské vojáky. Mezi další publikační činnost patří otištění článku v červnovém čísle Chrastavských listů, v kterém se čtenáři dočetli o zjištění jména pruského vojáka, který v Chrastavě zemřel při zpátečním tažení z Čech, jehož identita byla po mnoho desetiletí bohužel neznáma. V prvních dnech měsíce června členové spolku natřeli v technickém zázemí mnichovohradištské fary tři nové stojany naučných tabulí, plánované pro Liberec, Svijany a Turnov, šesti nátěry proti povětrnostním vlivům.

V neděli 10. června byly u Kuřívod osazeny stojany naučných tabulí sejmuté při dubnové brigádě. Následující činnost se zaměřila na bojiště u Mnichova Hradiště, kde hlavně došlo k vysekání velmi letité trávy s keří ostružin a k náročné terénní úpravě lokality u Sychrova, kde se nacházel základ zhotovený v minulém roce, na který ve středu 13. června technický referent s kamenosochařem P. Verichem osadil nově vyrobený pomník, aby byl připravený na slavnostní odhalení. Tímto se dopolední čas soboty 16. června, doprovázený

Sychrov – Společná fotografie účastníků odhalení pomníku saského jezdce 16. 6. 2012

krásným letním počasím, stal jedním z významných dnů, kdy do seznamu památek přibyla další, po které několik let zůstalo v krajině pouze prázdné místo. Vysvěcení pomníku, připomínajícího saského vojáka, provedl mnichovohradištský farář P. Mach za účasti uniformovaných členů Komitétu 1866 a členů Klubu vojenské historie z České Lípy a Liberce. Kompletní obnova popisované památky se uskutečnila za finanční podpory a pochopení Městského

úřadu Mnichovo Hradiště. Ve stejný den odpoledne proběhl pietní akt u centrálního pomníku kuřívodského bojiště.

Další sekání trávy na bojišti u Mnichova Hradiště se uskutečnilo 6. července a díky slunnému počasí bylo vysvobozeno z rostoucí vegetace několik zdejších pomníků. Již za osm dnů díky další brigádě byly zabetonovány kotvící prvky stojanů ve Svijanech u vojenského hřbitova z roku 1866 a v Březině u kostela sv. Vavřince. Ani v srpnu nedošlo k výpadku aktivit, a tak se zájem zaměřil na pomníky v okolí Klášteřa Hradiště nad Jizerou a Kuřívod. Jelikož počasí opět velmi přálo, podařilo se posekat trávu v okolí značného počtu památek. V druhé uvedené lokalitě nechal upravit okolí centrálního pomníku Městský úřad Ralsko. Ovšem zcela opačné počasí nastalo poslední srpnový den v Přeperech, kde brigádníky při vyndávání zbytků původních obrubníků doslova skrápěly proudy deště.

Dne 1. září využil technický referent pozvání Svazu c. k. vojenských vysloužilců zemí Koruny české k odhalení a vysvěcení obnovených křížů na hřbitově ve Šluknově, připomínající zemřelé z 1. světové války. Cílem bylo navázání možných kontaktů pro opravu pomníků v Ústeckém kraji.

Další brigáda na hřbitově v Přeperech se uskutečnila 7. září a jejím cílem se stalo vyhloubení výkopu a jeho zasypání šterkem a pískem, kdy jeho délka a umístění již stanovily konečnou délku kamenných obrubníků a tím přesně vymezyly prostor okolo tří pomníků z války roku 1866. Ovšem ani ostatní lokality severních Čech nezůstaly bez kontrol, jimiž byl průběžně monitorován jejich stav během roku. Jedna z návštěv zjistila na hřbitově v Hodkovicích nad Mohelkou přeražení levého rohového sloupku. Neprodleně byl informován městský úřad, který se zavázal po zjištění rozsahu poškození zajistit výrobu nového sloupku. Rovněž i členové Komitétu 1866 přispěli 16. září na tomto hřbitově svými možnostmi k údržbě pomníků, připomínající oběti z prusko-rakouské války roku 1866 a pozdější 1. světové války.

Klášteř Hradiště nad Jizerou – Provizorní pomník c. k. setníka Julia Cornidese, stav 13. 10. 2012

Dne 9. října proběhla betonáž kotvících prvků stojanu pro naučnou tabuli v Liberci před vstupem do areálu Zahrady vzpomínek. Této brigádě měla předcházet jiná, naplánovaná na neděli 7. října, ale velmi deštivé počasí způsobilo zrušení celé akce, jejíž hlavní cíl spočíval ve zhotovení nového základu pro pomník setníka Julia Cornidese v Klášteři Hradišti nad Jizerou. Z uvedeného důvodu byla brigáda přesunuta hned na následující sobotu, kdy nastalo zcela opačné počasí v podobě příjemného podzimního dne. Základ tak mohl být vybetonován a ve zbytku dne se pracovní píle zaměřila opět na

*Přepeře – Opravený areál pomníků
z války roku 1866, stav 10. 11. 2012*

tak ukázal pomník 9 rakouských a 2 pruských vojáků a setníka Alexandra von Michalowsky z pruského magdeburského mysliveckého praporu č. 4. Do stejné jednotky náležel i myslivec Friedrich Schäfer, jehož pomník musel být zcela nově vyroben, protože původní již nešel pro značné poškození zachránit. Pro přepeřskou farnost se tato událost zcela jistě významně zapsala do její novodobé historie a vše se podařilo uskutečnit díky prostředkům z Ministerstva kultury, z rozpočtu Libereckého kraje a obce Přepeře, ale i z darů soukromých osob.

Uvedená prezentace byla první z několika dalších akcí, které se udály v předposledním měsíci roku 2012. Další následovala ve středu 14. listopadu, kdy proběhlo v Klášteře Hradiště nad Jizerou osazení nově vyrobeného pomníku, připomínající padlého setníka Julia Cornidese a 9 vojáků z rakouského pěšího pluku č. 33 a 1 pruského vojáka. Díky finanční podpoře z rozpočtu obce Klášter Hradiště n. J., Komitétu 1866 a z daru p. M. Šnajdra, nahradil svého předchůdce z roku 1996, který v podobě pyramidy ze svařených kotlových plechů připomínal symbolicky původní pomník postavený majitelkou mnichovohradištského panství. Hned následující sobotu 17. listopadu dopoledne se ve Svijanech uskutečnilo odhalení naučné tabule u vojenského hřbitova, kde také později proběhl

posekání trávy v okolí Mnichova Hradiště. Pozdější výjezd ke Kuřívodám zkontroloval stav zdejších pomníků. Ve čtvrtek 19. října členové natřeli stojan naučné tabule v Bosni a upravili okolní terén. V sobotu 3. září proběhlo v Přepeřích slavnostní vysvěcení nově odlitých zvonů a všichni přítomní si také mohli prohlédnout dokončenou rekonstrukci celého hřbitova u kostela sv. Jakuba včetně opravených vojenských pomníků. Ve zcela novém světle se

*Klášter Hradiště n. J.
– Nový pomník
c. k. setníka
Julia Cornidese,
stav 14. 11. 2012*

*Starosta Svijan Ing. P. Lelek
při odhalení naučné tabule 17. 11. 2012
(foto P. Lazurko)*

*Primátorka Liberce Bc. M. Rosenbergová
a náměstek L. Martin při odhalení
naučné tabule u Zahrady vzpomínek
17. 11. 2012 (foto P. Lazurko)*

pietní akt. Text tabule zaměřený na bitvu u Podolí 26. června 1866 seznámí návštěvníka např. s výroky přímých účastníků boje. Čtenář také pozná historii památek souvisejících s podolským střetnutím. Ve stejný den odpoledne odhalení naučné tabule v Liberci v blízkosti Zahrady vzpomínek přiblížilo obyvatelům a návštěvníkům události ve městě před pruskou okupací a umístění lazaretů, ale také ukázalo Liberec jako průmyslové centrum a významný komunikační uzel, který se stal důležitým prvkem v plánování pruského generálního štábu. Nedílnou částí textu je opět historie pomníků, které kdysi tvořily součást několika stovek náhrobků městského hřbitova. Po odhalení tabule následoval pietní akt u centrálního pomníku postaveného na památku 69 vojáků, kteří zemřeli v libereckých lazaretech. Obou těchto kulturních akcí se zúčastnili někteří členové Komitétu 1866 v dobových uniformách a Klubu vojenské historie z Liberce. Ve Svijanech akci podpořili zástupci rakouského polního mysliveckého praporu č. 5 a č. 6.

V listopadu byl na hřbitově v Hodkovicích nad Mohelkou také osazen nový sloupek, jehož výroba se podařila uskutečnit díky finančnímu zajištění z rozpočtu města. Dne 16. prosince byla v Březině u kostela sv. Vavřince instalována naučná tabule se zaměřením na průběh bitvy u Mnichova Hradiště 28. června 1866 v okolí uvedené obce, ale hlavně se návštěvník seznámí s jmény šesti Prusů pohřbených na hřbitově u kostela. Jejich jména byla mnoho let neznámá a až přibližně před pěti lety byla zjištěna jejich totožnost. Ve středu 19. prosince byla v Turnově předána naučná tabule zaměřená na tuto lokalitu. Text popisuje situaci před vstupem Prusů, umístění lazaretů a rovněž uvádí jméno první cholery oběti jednak z řad pruské okupační posádky, ale také civilního obyvatelstva. Všechny uvedené naučné tabule doplňuje bohatý obrazový materiál, tvořený jednak dobovými snímky pomníků a významných staveb popisovaných v textu, nebo barevnými reprodukcemi vojáků obou nepřátelských stran. Jejich výroba se podařila za finanční podpory příslušných samospráv a tak se zvýšil na trase stezky mezi Chrastavou a obcí Mužský u Mnichova Hradiště počet zastávek na osm z deseti plánovaných.

Na závěr musím poděkovat všem samosprávám, které v roce 2012 přispěly na výrobu naučných tabulí, nebo se podílely na obnově, popř. opravě pomníků na svém katastrálním území. Poděkování si zaslouží i členové Komitétu 1866, kteří podle příslušných zápisů ze zasedání předsednictva přispěli nezodlnou pracovní aktivitou k péči o pomníky nebo se zúčastnili některé kulturní akce.

Zpráva technického referenta pro oblast Moravy a Slezska Jiří Synek

Jedinou památkou, kterou se podařilo na Moravě kompletně restaurovat v roce 2012, byl náhrobek pruského poručíka Ernsta Frankenberga (ev. č. 42), který stával na zrušeném hřbitově Milosrdných bratří v Prostějově, a který byl mnoho let považován za ztracený. V únoru 2011 se jej podařilo u soukromého sběratele v Prostějově nalézt

Náhrobek pruského poručíka Frankenberga ev. č. 42 v průběhu restaurování v červnu a restaurovaný v říjnu 2012 (foto Jiří Jemelka)

přičiněním dvou členů předsednictva Komitétu 1866 Tomáše Vondrysky a Vlastimila Grofa. Pomník byl kolegou Jiřím Jemelkou převezen k restaurování do dílny sochaře Milana Sušeni v Radslavicích u Přerova. Restaurátor náhrobek očistil, provedl zpevnění kamene, doplnil chybějící hrany a červenou barvou zvýraznil text. Restaurátorské práce byly financovány technickým referentem Jiřím Synekem a restaurovaný náhrobek byl na konci října 2012 dočasně uskladněn u Jiřího Jemelky. Zároveň pan Jiří Jemelka zahájil jednání s městem Prostějov o určení vhodného místa, kde by mohl být pomník poručíka Frankenberga v roce 2013 trvale umístěn.

V sobotu 21. ledna 2012 se na hřbitově v Náměšti na Hané konala pietní vzpomínka na člena Komitétu 1866 a příslušníka vojenské historické jednotky 8. pěšího pluku Mgr. Františka Nemeráda, který před rokem tragicky zahynul. Minutou ticha byla také uctěna památka zakládajícího člena obnoveného Komitétu 1866 a jeho místopředsedy z let 1989 – 2001 PaedDr. Miroslava Vycpálka, který po těžké nemoci předešlého dne zemřel. Akce se zúčastnili: Březina Jan, Burian Karel, Holík Vladimír, Holík Vladimír ml., Holíková Hana, Jemelka Jiří, Juna Jan, Junová Zdeňka, Kosina Jan, Kosina Václav, Melichar Josef, Synek Jiří, Uher Martin.

V průběhu brigády dne 14. dubna 2012, které se zúčastnili Václav Hradil, Jiří Jemelka, Jan Juna, Jan Kosina, Václav Kosina, Ladislav Novák a Jiří Synek, bylo upraveno okolí pomníků ev. č. 4 až 7, aplikován herbicidní postřik proti růstu plevelu u památek ev. č. 4, 6, 7 a byl zkontrolován stav ústředního pomníku (ev. č. 1), v jehož těsné blízkosti probíhala oprava a rozšiřování silnice Tovačov – Dub nad Moravou.

Čištění pomníku podplukovníka Behra v Tovačově (ev. č. 4). Zleva Petr Hradil, Jiří Jemelka, 14. 6. 2012 (foto Jiří Synek)

Očištěný pomník 151 pruských vojáků v Přerově (ev. č. 16). Zleva Jiří Jemelka, Václav Hradil, Jiří Synek, 14. 6. 2012 (foto Petr Hradil)

Další brigády, která se konala 14. června 2012, se zúčastnili Václav Hradil, Petr Hradil, Jiří Jemelka a Jiří Synek. Nejprve bylo provedeno očištění pomníku 151 pruských vojáků (ev. č. 16) na hřbitově v Přerově tlakovou vodou a úprava jeho okolí. Poté se všichni přesunuli do Tovačova, kde byl tlakovou vodou očištěn od ptačího trusu pomník pruského podplukovníka Behra (ev. č. 4). O týden později provedli Jan Kosina a Václav Kosina na pomníku podplukovníka Behra zvýraznění písma černou barvou. Očištěný pomník v Přerově byl po řádném oschnutí hydrofobizován restaurátorem Milanem Sušeněm z Radslavic.

V sobotu 23. června 2012 se na úpatí Červené hory u Guntramovic konalo slavnostní 18. prodloužení Cesty česko-německého porozumění. Při této příležitosti byla cesta rozšířena o 8 nových desek, z nichž jedna patří Komitétu 1866. Slavnost byla ve 13.00 hod. zahájena vystoupením pěveckého souboru, po němž všechny přítomné krátce přivítal starosta města Budišov nad Budišovkou ing. Rostislav Kyncl. Poté již následoval vlastní akt prodloužení Cesty porozumění, kdy byli zástupci organizací, jejichž desky byly do cesty nově umístěny, vyzváni k slavnostnímu poklepu. Celý tento akt řídil předseda občanského sdružení Vlastenecký poutník, které založilo Cestu porozumění, pan Petr Andrlé. Slavnost byla zakončena polní mší u kaple stojící v bezprostřední blízkosti Cesty porozumění. Za Komitét 1866 se kladení desek zúčastnil Jiří Synek, který provedl slavnostní poklep dlaždice, Jiří Jemelka, Václav Hradil a dále příznivce Komitétu 1866 pan Zdeněk Bartoš.

Tradiční vycházka po bojišti u Tovačova, vedená a komentovaná Jiřím Jemelkou, se konala 14. července 2012. Vycházky se zúčastnilo celkem 38 zájemců z řad veřejnosti, šest členů Komitétu 1866 (Jiří Jemelka, Jiří Hanuš, Václav Hradil,

Jan Kosina, Zdeněk Studený, Jiří Synek) a tři příznivci, kteří s Komitétem 1866 dlouhodobě spolupracují (Zdeněk Bartoš, Ladislav Novák, Miloslav Štrych). Město Tovačov bylo zastoupeno kastelánkou paní Věrou Zajícovou. Čestnou stráž u jednotlivých pomníků zajišťovalo pět členů spolku vojenské historie v uniformě 8. pěšího pluku (Jan Kosina, Václav Kosina, Martin Uher) a 27. praporu polních myslivců (Jan Juna, Jan Březina).

V druhé polovině roku 2012 byla na bojišti u Tovačova vybudována

Tabule naučné stezky v Tovačově u mlýna, listopad 2012 (foto Martin Lehký)

průvodce. Na výstavbu naučné stezky bude navazovat vytvoření trvalé expozice v prostorách tovačovského zámku, věnované bojům u Tovačova v roce 1866. Naučná stezka i muzejní expozice budou slavnostně otevřeny 30. března 2013.

Dne 13. března 2012 se na pruském hřbitově nedaleko Mikulova konalo místní šetření zástupců odboru životního prostředí a rozvoje městského úřadu v Mikulově, kterého se zúčastnil i technický referent a restaurátor František Pavůček. Město Mikulov se rozhodlo na Ministerstvo obrany podat žádost o dotaci na zabezpečení péče o válečné hroby. Restaurátor Pavůček vypracoval návrh technického řešení a cenovou kalkulaci na restaurování náhrobků. Technický referent zpracoval investiční záměr pro dotaci. Pokud bude žádost úspěšná, měla by se komplexní oprava pruského hřbitova realizovat v roce 2014.

Drobnou údržbu provedl technický referent v průběhu roku 2012 u kříže na hrobě pruských vojáků v Břeclavi (ev. č. 32), na hrobě dvou pruských dragounů

*Vycházka na bojišti u Tovačova 14. 7. 2012.
Zleva Jiří Hanuš, Zdeněk Studený,
Jiří Jemelka, Jiří Synek, Václav Hradil,
Zdeněk Bartoš (foto Ladislav Novák)*

první naučná stezka na území Moravy a Slezska věnovaná událostem prusko-rakouské války roku 1866. Naučná stezka nazvaná „Po stopách bitvy u Tovačova 1866“ má celkem sedm zastávek, začíná před zámkem a návštěvníka provádí nejzajímavějšími částmi bojiště. Financovalo ji Ministerstvo pro místní rozvoj za spoluúčasti města Tovačova. V období od července do listopadu 2012 ji vybudovala firma Urbana, s.r.o. Kompletní textové a obrazové podklady pro jednotlivé informační tabule zpracoval technický referent, který je také autorem předlohy pro vydání doprovodné informační brožury a mapového

v Tišnově (ev. č. 31), na náhrobku pruského generálporučíka Clausewitze v Čejči (ev. č. 26) a u kříže u Čechůvek (ev. č. 11).

V průběhu roku se bohužel nepodařilo zrealizovat některé opravy, které byly plánovány. I přes slibná jednání s obcí Ivaň a přes příslib opravy kříže na hrobě pruského kyrysníka Bülowa (ev. č. 27) nakonec restaurování nebylo provedeno, neboť obec finanční prostředky použila na jinou investiční akci. Ze stejných důvodů nebyl opraven kříž na hrobě pruského střelce Klennera v Doubravici nad Svitavou (ev. č. 76). Restaurování těchto památek tak zůstává úkolem pro rok 2013.

Také v roce 2012 pokračovaly práce na doplňování údajů do Generálního katalogu válečných hrobů 1866 a v říjnu 2012 byla předsednictvem Komitétu 1866 odsouhlasena konečná podoba, ve které bude Jiří Jemelka katalog kompletovat.

Nově byly do GK Moravy a Slezska v průběhu roku 2012 zařazeny následující památky: kaple Vzkříšení Páně v Brně – Tuřanech (ev. č. 60) postavená na památku odvrácení války, neúrody a cholery v letech 1866 – 1868, deska věnovaná Františku Kramářovi, starostovi Přerova zemřelému v roce 1866 na cholera (ev. č. 89) a deska věnovaná obětem cholery v Ondratčích (ev. č. 90).

Zpráva technického referenta pro oblast Čechy Jiří Hanuš

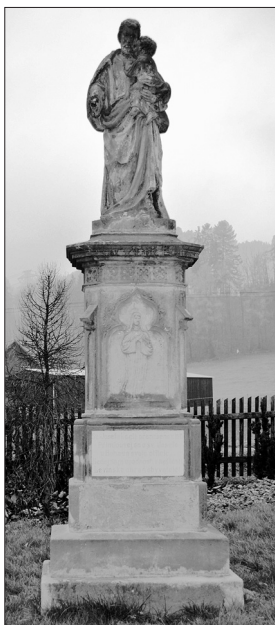

Roudnice nad Labem (foto J. Mistrová)

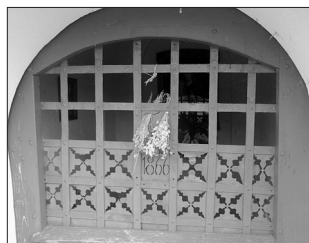
Protože se nám koncem roku 2011 konečně podařilo získat text, který býval na hrobě osmi pruských vojáků zemřelých v roce 1866 v Roudnici nad Labem, mohl být začátkem roku 2012 zaslán na městský úřad v Roudnici nad Labem podnět k opravě této památky. Podle sdělení z městského úřadu bude restaurování zařazeno do plánu oprav.

Na podnět k opravě památek, který jsme podali loňského roku na městský úřad ve Vysokém Mýtě, tento úřad zareagoval a pomník na bývalém vojenském cvičišti byl odvezen k zrestaurování. V současné době je opraven a pro pomník se vybírá důstojnější místo s tím, že na původní místo nad hromadným hrobem bude zřejmě položena nápisní deska. Nyní jedná tamní městský úřad s ministerstvem obrany, jakým vhodným způsobem toto zajistit. Žel, vzhledem k nedostatku finančních prostředků nemohla být v letošním roce realizována oprava druhého pomníčku u rybníka Chobot, předpokládá se, že k jeho opravě dojde v roce 2013.

Během roku, tak jako každoročně došlo k objevení a ověření několika neznámých památek.

*Levínská Olešnice
(foto V. Čečetka)*

*Kaplička u Chudenic
+ detail
(foto J. Mistrová)*

Díky JUDr. J. Mistrové byla ověřena existence památky v Chudenicích. Jedná se o kapli, kterou nechal v r. 1866 postavit sládek pivovaru na počest svého padlého syna. Rovněž i památná lípa u kapličky byla vysazena jako poděkování za ukončení války.

Do Generálního katalogu jsem rovněž zapsal v současné době již zaniklý pomník padlých ve Starých Křečanech.

Našemu kolegovi V. Sedláčkovi vděčíme za objev sochy sv. Josefa v Levínské Olešnici. Tato plastika byla vztyčena ve válečném roce 1866 jako poděkování za ochranu ve válečné době.

Za zatím posledním objevem letošního roku je pan Miroslav Štrych ze Svitav. Před několika roky jsem mu posílal několik typů na pomníky v okolí Svitav. Mimo jiné jsem ho upozornil na zaniklý hrob neznámého pruského vojáka. Panu Štrychovi se nejen podařilo zjistit jméno onoho neznámého vojáka, ale vypátral i přesné místo jeho posledního odpočinku. Tím mrtvým je Florián Prüngler, mušketýr 13. setniny královského pěšího pluku č. 44, zemřelý na cholera 12. 7. a pohřbený 14. 7. 1866, u prvních stromů aleje Kaštanka. Protože místo hrobu je volně přístupné, doufejme, že se časem podaří nad hrobem vztyčit pomníček nový.

V letošním roce došlo i k objevu dvou pomníků v cizině, konkrétně v Německu. Tím prvním je honosný pomník padlých v obci Leutersdorf. Pomník, který mimo jiné připomíná i čtyři padlé saské vojáky ze střetu u Jičina, byl odhalen ve výroční den bitvy u Sedanu. Druhý pomník v obci Obercunnersdorfu pochází z roku

*Litomyšl, místo hrobu pruského vojáka
Floriana Prünglera (foto M. Štrych)*

1895. Součástí pomníku, který připomíná padlé z prusko-francouzské války 1871, je i tabule se jmény padlých z r. 1866. Tato tabule byla k pylonu přisazena zřejmě později. Informaci o těchto památkách jsem zaslal J. Čížkovi, který eviduje památky mimo území České republiky.

Během roku jsem pracoval, stejně jako ostatní techničtí referenti, na Generálním katalogu. Stejně tak jako i v minulých letech jsem se při návštěvách památek roztroušených po republice snažil alespoň částečně upravit jejich okolí. Památky v okolí bydliště udržuji pravidelně, a tak jako každoročně, vyzývám k tomu i ostatní členy Komitétu 1866.

Závěrem bych rád poděkoval za pomoc jak členům předsednictva, tak i shora jmenovaným.

Zpráva o činnosti Komise pro postavení pomníku jízdy u Střezetec Vlastimil Grof

Vzhledem k již zmíněnému nedostatku času v souvislosti s akcí v Trutnově jsem neměl mnoho příležitostí provádět častější kontrolu práce na sousoší.

V jarních měsících se podařilo sochaři s menším zpožděním dohotovit konečný model 1:3, který poskytuje již dostatečnou představu o tvaru a velikosti díla. Práce mu byla v souladu se smlouvou uhrazena (156 tis. Kč.) a tím se dočerpaly veškeré v té době dostupné finanční prostředky. V dubnu byla podána žádost o grant na magistrát Hradce Králové ve výši 50 tis. Kč, částka nám byla odsouhlasena. Na základě toho bylo možné pokračovat v další práci na přípravě sousoší. Protože se sochař rozhodl letos dokončit i hliněný model ve skutečné velikosti, bylo plánováno použít získanou dotaci na odlití tohoto sousoší do sádry. Po dohodě se starostou Jaroměře se sochaři podařilo zajistit v areálu Ravelinu XVI dostatečně velké prostory pro další práci, takže se ušetřilo nejméně 50 tis. Kč na nájemném. V odborné škole v Jaroměři si v dubnu nechal vyrobit kovovou kostru, kterou následně obalil drátěným pletivem s předmodelovaným tvarem a nakoupil více jak 2 t hlíny. V polovině června započal modelování sochy ve skutečné velikosti. Počátkem září byl hliněný model dokončen a při společné návštěvě p. Teichmana a p. Mrkvičky během jednání s majitelem umělecké slévárny p. Horákem jsme se měli možnost přesvědčit o monumentalitě a vypovídací schopnosti tohoto sousoší. Nutno zde podotknout, že tato sochařem provedená práce ve výši cca 277 tis. Kč nebyla dosud proplacena z důvodu nedostatku peněz. S majitelem slévárny bylo domluveno zaformování hliněného sousoší do sádrové formy a vyrobení sádrového odlitku ve skutečné velikosti za cenu 262.200 Kč. Ten

*Kostra pro hliněný model sousoší
ve skutečné velikosti, červen 2012*

Dokončený hliněný model sousoší, září 2012

stavebního velitelství (nyní Muzeum J. Frosta). Zde na sestaveném modelu prováděl do konce roku 2012 sochař drobné retuše, aby byl model kdykoliv v budoucnu připravený pro odlití voskového licího aparátu.

K propagaci záměru stavby pomníku byl v muzeu na Chlumu opět nainstalován model pomníku, který tam zůstane po celou sezónu. Další model je umístěn na Bastionu č. 1, spolu s výstavou Via Belli, jakožto součást návštěvnického okruhu. Máme tím zařízení propagaci války 1866 a stavby pomníku mezi širokou veřejností.

V této souvislosti se musím také zmínit o mimořádné události, jakou byla návštěva studijní skupiny z Anglie pod vedením genmjr. Drewienkiewiczze z britského gen. štábu, který vede poznávací zájezdy po evropských bojištích 19. stol. a patří k jednomu z významných specialistů na válku 1866 v anglofonních zemích. Zkontaktovali se se mnou prostřednictvím překladatelské a cestovní agentury, která jim zajišťovala technické zázemí jejich návštěvy v ČR, s požadavkem prohlídky městem spravovaných objektů – Janské kaple a Gablenze. Této příležitosti jsem pochopitelně využil nejen k propagaci péče o památky, ale i k propagaci Komitétu, dalších naučných stezek a samozřejmě i stavby pomníku. Jejich návštěva v první červnový týden proběhla k naprosté spokojenosti obou stran. Byl pro ně kromě odborného výkladu připraven i program v Josefově, který směřoval právě k představení výstavy a modelu pomníku. Náš záměr je velmi oslovil a přislíbili pomoc při shánění financí v jejich okolí. Věřím, že s koncem roku můžeme nějakou nasbíranou částku očekávat.

Naproti tomu návštěva zástupců rakouského černého kříže dopadla zcela opačně. Díky závadě komunikace, kdy při přípravě jejich návštěvy se nepodařilo v rozumné době, t.j. měsíc předem, pověřenému pracovníkovi MOČR se s někým

poslouží v budoucnu k výrobě formy pro voskovou technologii odlití do bronzu. Druhý zářijový týden do Josefova přijeli zaměstnanci umělecké slévárny, aby zde během následujících 5 dní provedli zamodelování hliněného sousoší do pomocné sádrové formy, kterou si následně odvezli s sebou. Sádrový třídlílný model byl dokončen v Horní Kalné v polovině října a převezen k uskladnění do Josefova do přízemních prostor bývalého

Sádrový odlitek sousoší pomníku jízdy ve skutečné velikosti, říjen 2012

spojit a dočkat se odpovědi na vícero opakovaných mailů. Na poslední chvíli pak již nešlo věc napravit a zajistit jim vhodný program, který by nám napomohl v navázání kontaktů, jistě pro nás potřebných.

POŘADÁNÍ VZPOMÍNKOVÝCH, KULTURNÍCH A SPOLEČENSKÝCH AKCÍ

Členové spolku v roce 2012 pořádali nebo participovali na následujících stěžejních akcích:

- Vzpomínková akce na události roku 1866 v Kuřívodech
- Centrální akce Komitétu 1866 v Trutnově
- Vzpomínkové, kulturní a společenské akce ke 146. výročí bitvy u Hradce Králové
- Vycházka po bojišti u Tovačova
- Účast na dalších akcích v rámci projektu Historické rekonstrukce – společný turistický produkt v česko-polském pohraničí

O akcích lokálního charakteru se zmiňují ve svých zprávách příslušní techničtí referenti.

V sobotu 19. května 2012 se konala akce „Jak se bojovalo v Prachovském sedle před 146 lety“, pořádaná Muzeem přírody Český ráj ve spolupráci s obcí

Pietní akt u kbelnického ossária 19. května 2012 (foto P. Lazurko)

Pietní akt v Kuřívodách 16. června 2012 (foto P. Lazurko)

Kbelnice. Akce byla zahájena pochodem historických vojenských jednotek od obecního úřadu v Kbelnici k ossariu. Návštěvníci zde byli seznámeni s událostmi válečného roku 1866 v této oblasti a po pietním aktu shlédli ukázky zbraní a tehdejší bojové taktiky. Od 14 hodin program pokračoval na Prachově u pomníku v blízkosti Muzea přírody Český ráj, kde se na louce také uskutečnila bitevní ukázka se zapojením dělostřelectva i raketometů. Na celé vzpomínkové akci se podíleli zástupci jednotek ze Železnice, Předměřic, Náchoda, České Skalice, České Lípy, Hradce Králové a Liberce.

Tradiční c. k. manévry, konané v předchozích dvaceti ročnících na Hrádku u Nechanic, se uskutečnily 26. května 2012 ve Stračově. Pořadatelem XXI. c.k. manévru byl tradičně pěší pluk č. 18 z Hradce Králové. Program akce byl bohatý, avšak obecenstva se sešlo poskovnu.

Dne 16. června 2012 dopoledne proběhla přednáška k roku 1866 v obci Sychrov u Mnichova Hradiště. Po jejím skončení se všichni přesunuli k pomníku připomínajícímu padlého jezdce ze saského 1. jezdeckého pluku. Pomník se podařilo za finanční podpory města Mnichova Hradiště zcela obnovit do podoby, která odpovídala roku 1867, kdy Marie Waldstein-Wartenberg, manželka tehdejšího majitele mnichovohradištského panství Ernsta Franze Waldstein

-Wartenberg, nechala podobnými pomníky osadit všechny tehdy známé hroby z bitvy 28. června 1866. Památku vysvětil P. Pavel Mach z Mnichova Hradiště a vojenské pietní odhalení proběhlo pod velením O. Krále. Za Komitét 1866 se zúčastnili M. Janoušek, P. Lazurko, J. Votrubec, J. Horký, J. Kozák, P. Daniček, M. Macek a J. Náhlovský. Přítomni byli také zástupci Klubu vojenské historie z České Lípy v uniformách rakouských dělostřelců a zástupci Klubu vojenské historie z Liberce v uniformách saského 2. mysliveckého praporu. Ve stejný den odpoledne proběhla přednáška k prusko-rakouské válce v infocentru v Kuřívodech, na jejímž konci se zúčastnění přesunuli k centrálnímu pomníku, kde se uskutečnil pietní akt za padlé ze srážky 26. června 1866. Věnc k pomníku poskytl městský úřad Ralsko. Veškeré obrazové a zvukové materiály k oběma přednáškám připravil a zajistil P. Lazurko.

O týden později v sobotu 23. června 2012 se konala vzpomínková akce s bitevní ukázkou pořádaná společně městy Trutnov a Kamienna Góra ve spolupráci s Komitétem 1866 a Klubem vojenské historie Trutnov. Dopoledne se konala na polském území vojenská přehlídka s představením nového průvodce po naučné stezce války 1866 na Náměstí svobody následovaná pietním aktem u památníků vojáků z války roku 1866 na Parkovém kopci. Současně se v Trutnově konalo tradiční natírání pamětní desky z roku 1866 na Krakonošově náměstí, po němž se vojenské jednotky přesunuly na Gablenzův kopec, kde se konal oběd pro vojsko z polní kuchyně. Na poli pod kamenolomem u silnice do Starého Rokytníku proběhla v odpoledních hodinách komentovaná bitevní

Prusové v Kamienne Górze 23. června 2012 (foto P. Lazurko)

Kamienna Góra – pietní akt o pomníku 23. června 2012 (foto P. Lazurko)

ukázka, na jejíž závěr proběhl pietní akt u památníku generála Gablenze. O den později se odpoledne konala mše svatá v Janské kapli na památku vojáků padlých v okolí Trutnova v bitvách 27. a 28. června 1866.

Tentýž den se na úpatí Červené hory u Guntramovic (bojiště z roku 1758) konalo slavnostní 18. prodloužení Cesty česko-německého porozumění. Při této příležitosti byla cesta rozšířena o 8 nových desek, z nichž jedna patří Komitétu pro udržování památek z války roku 1866. Slavnost byla ve 13.00 hod. zahájena vystoupením pěveckého sboru, po němž všechny přítomné krátce přivítal starosta města Budišov nad Budišovkou ing. Rostislav Kyncl. Poté již následoval vlastní akt prodloužování Cesty porozumění, kdy byli zástupci organizací, jejichž desky byly do cesty nově umístěny, vyzváni k slavnostnímu poklepu. Celý tento akt řídil předseda občanského sdružení Vlastenecký poutník, které založilo Cestu porozumění, pan Petr Andrlé. Slavnost byla zakončena polní mší u kaple stojící v bezprostřední blízkosti Cesty porozumění. Za Komitét 1866 se kladení desek zúčastnil Jiří Synek, který provedl slavnostní poklep dlaždice, Jiří Jemelka a Václav Hradil a dále příznivce Komitétu 1866 pan Zdeněk Bartoš.

Program vzpomínkových akcí ke 146. výročí bitvy u Hradce Králové byl zahájen již v pátek 29. června v 9.00 hodin pochodem historických jednotek bojištěm, pokračoval odpoledne na Masarykově náměstí v Hradci Králové. Představily se tradiční historické jednotky, např. pruská a rakouská pěchota, dělostřelectvo a jezdeckvo, proběhla historická módní přehlídka a zahrály kapely Kantoři

a Nešlapeto. Pátečnímu odpolední na náměstí „odzvonil“ v 19.00 hodin zvon Augustin, druhý největší zvon v Čechách. Přimo na bojišti na Chlumu proběhl pozdě večer pochodňový průvod a pietní akt na pruském vojenském hřbitově.

Akce pokračovala v sobotu 30. června dopoledne pochodem jednotek bojištěm na Chlumu, centrálním pietním aktem u Baterie mrtvých a koncertem historické kapely 6. praporu polních myslivců. Ve 14.00 hodin vypukla velkolepá bitevní scéna „1866 – porážka zbrojmistra Benedeka“. Bitevní scény se zúčastnilo na 500 uniformovaných vojáků, z toho cca 100 zahraničních (Rakousko, Německo, Polsko, Slovensko, USA), historické kanóny a oddíly jezdců na koních. V amfiteátru Chlum hrála folková skupina Kantoři.

Bitevní vřava na Chlumu 30. června 2012 (foto P. Lazurko)

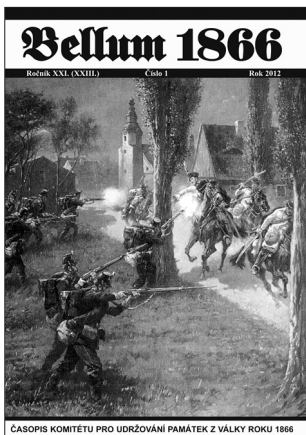
V den výročí bitvy – úterý 3. července 2012 – proběhla od 18.00 hodin v Kosteletě nad Černou Proměnění Páně na Chlumu zádušní mše za padlé v bitvě 1866 u Hradce Králové.

V sobotu 14. července 2012 se na bojišti u Tovačova uskutečnila již po sedmnácté tradiční vycházka organizovaná městem Tovačov, které bylo zastoupeno starostou města Mgr. Leonem Bouchalem a kastelánkou tovačovského zámku paní Květou Zajícovou. Celkem 38 zájemců o vojenskou historii tohoto regionu prováděl po bojišti člen Komitétu 1866 Jiří Jemelka. Vycházka byla zahájena u kříže poblíž autobusového nádraží (ev. č. MS 07), odkud se všichni přesunuli ke kříži na konci Olomoucké ulice (ev. č. MS 06). U centrálního pomníku (ev. č. MS 01) se k účastníkům vycházky připojilo pět zástupců historických jednotek (pěší pluk č. 8 – Jan Kosina, Václav Kosina, Martin Uher a 27. prapor polních myslivců Jan Juna, Jan Březina) v dobových uniformách. Po výkladu o historii byli krátce vzpomenu ti zemřelí členové Komitétu 1866, jejichž památka

byla následně uctěna minutou ticha a čestnou salvou. Po krátké zastávce u Bezedného dolu se všichni přesunuli k pomníku pruského podplukovníka Behra (ev. č. MS 04), kde byla kastelánkou paní Zajícovou položena kytice věnovaná městem Tovačov. Po poutavém výkladu o průběhu bojů v okolí a po čestné salvě se celá společnost přesunula do Tovačova, kde byla vycházka zakončena přátelským posezením v restauraci U tří králů. Vycházky se zúčastnilo celkem pět členů Komitétu 1866 (Hanusš Jiří, Hradil Václav, Jemelka Jiří, Studený Zdeněk, Synek Jiří) a tři příznivci, kteří s Komitétem 1866 dlouhodobě spolupracují (Bartoš Zdeněk, Novák Ladislav, Štrych Miloslav).

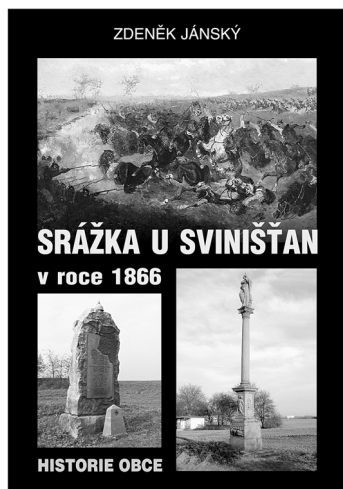
PUBLIKAČNÍ ČINNOST

V souladu s loňským rozhodnutím o novém obsahu jednotlivých čísel vyšlo na jaře první číslo ročníku 21 spolkového časopisu **Bellum 1866** pouze se spolkovým obsahem, tedy výroční zprávou za rok 2011 a zápisy ze zasedání předsednictev v uvedeném roce. Na závěr tohoto čísla byly aktuálně zařazeny vzpomínky na zemřelé členy Komitétu 1866 Miroslava Vycpálka a Lubomíra Uhlíře. Tomuto význačnému, mimořádně erudovanému členovi Komitétu 1866 bylo v podstatě věnováno celé druhé číslo časopisu, kterému dominovaly jeho statě o číslování c. (a) k. rakouských jízdních pluků v letech 1769 – 1918 a o terminologii rakouské armády v letech 1649 – 1918. Číslo bylo doplněno souhrnnou informací o postupu realizace pomníku jezdecké srážky u Střezetec, která byla doplněna rozsáhlou fotodokumentací.

Na okraj podzimní valné hromady proběhla na Chlumu schůzka redakční rady časopisu **Bellum 1866**, z níž vyplynulo nové složení. Funkci šéfredaktora převzal po Zdeňku Jánském Jiří Synek, dalšími členy zůstali Radek Teichman a Vlastimil Grof, novým členem se stal Vojtěch Kessler.

V polovině roku byla připravena k publikaci nová kniha z pera Zdeňka Jánského, tentokrát o svinišťanském bojišti s názvem **Srážka u Svinišťan v roce 1866**. Publikace se věnuje nepříliš známé srážce u obce Svinišťany, která proběhla 29. června 1866 mezi pruským 5. armádním sborem a rakouským 4. armádním sborem a skončila pruským vítězstvím. Celé vojenské střetnutí je v knize podrobně popsá-

no, lepší orientaci na bojišti pak poskytují přehledné mapy. Součástí vydaného díla je rovněž stručný nástin dějin obce Sviništiny.

V Chrastavských listech č. 6/2012, což je měsíční zpravodaj města Chrastava, byl otisknut příspěvek technického referenta pro oblast severních Čech Jiřího Náhlavského k letošnímu 146. výročí roku 1866, kdy do města vstoupily první pruské jednotky v čele s 2. magdeburským pěším plukem č. 27. Článek se týkal objasnění a určení pruského vojáka, který zemřel v Chrastavě v srpnu válečného roku a až do léta roku 2009 nebyla známa jeho totožnost. Desítky let neznámým zemřelým byl mušketyr Janusch Heinrich z 8. pomoranského pěšího pluku č. 61.

PODPORA ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU

Nová naučná stezka věnovaná prusko-rakouské válce roku 1866 vznikla na podzim 2012 v Tovačově, kde 15. července 1866 došlo ke srážce rakouské Rothkirchovy brigády od VIII. armádního sboru s pruskou brigádou generálmajora Malotkiho. Naučná stezka, zřizovaná městem Tovačovem ve spolupráci s Komitétem pro udržování památek z války roku 1866, má celkem 7 zastávek a návštěvníka provede nejzajímavějšími částmi bojiště a seznámí ho s průběhem bojů na Tovačovsku. Jedná se o první naučnou stezku věnovanou válečnému roku 1866 na území Moravy.

V sobotu 17. listopadu 2012 dopoledne proběhlo ve Svijanech slavnostní odhalení naučné tabule před vojenským hřbitovem z války roku 1866, kterou provedl starosta obce Ing. Petr Lelek. Tabule je věnována bitvě u Podolí (dnes součást Svijan) 26. června 1866 a návštěvník se seznámí nejen s průběhem střetnutí,

Naučná stezka Tovačov, zastávka na Skašovské hrázi (foto M. Lehký)

Naučná tabule ve Svijanech (foto P. Lazurko)

ale také s historií památek, které souvisejí s podolskou bitvou. Obrazovou část tvoří podobenky velitelů jednotlivých částí obou armád, bitevní výjevy a fotografie pomníků v příslušném časovém období. Odhalení předcházela přednáška, která přítomné veřejnosti přiblížila okolnosti vzniku a průběhu prusko-rakouské války roku 1866. Její největší část byla věnována zdejší bitvě a pohybu jednotek v obci Podolí a Svijany, které tvořily v roce 1866 samostatné správní lokality. V dalším slavnostním programu byl na hřbitově proveden pietní akt za zemřelé vojáky, zakončený salvou účastníků v uniformách rakouské pěchoty a myslivců a saských myslivců. Za Komitét 1866 se akce zúčastnili J. Náhlavský, J. Horký, M. Janoušek, P. Novák, D. Koral, P. Lazurko, J. Votrubec, M. Drapák, P. Daníček, Z. Studený a M. Barus.

*Naučná tabule v Liberci
(foto P. Lazurko)*

V stejný den odpoledne se uskutečnila v libereckém Severočeském muzeu přednáška zaměřená na události v době prusko-rakouské války v Libereckém kraji a rovněž přítomné seznámila s několika památkami připomínající tento konflikt. Po jejím skončení následovalo slavnostní odhalení naučné tabule u Zahrady vzpomínek, které provedla primátorka Bc. Martina Rosenbergová. Tabule popisuje události ve městě před pruskou okupací, umístění lazaretů, zabývá se železnicí, která tvořila důležitou komunikační cestu pro pruskou stranu, a v krátkosti se zabývá historií bývalého libereckého hřbitova. V obrazové části je otisknuta unikátní dobová fotografie raněných rakouských a pruských vojáků před střelnicí. Dále je zde reprodukována kresba raněných na vlakovém nádraží a fotografie centrálního pomníku a pomníků dvou pruských důstojníků, kteří v Liberci zemřeli, ve stavu z roku 1910. Jeden z nich spáchal sebevraždu vzápětí, když Prusové vstoupili do tehdejší samostatné obce Vesec, dnes součást Liberce, a druhý zemřel na cholera při návratu z polního tažení. Po odhalení tabule se uskutečnil pietní akt u centrálního pomníku, připomínajícího památku 69 vojenských obětí.

SPOLKOVÁ ČINNOST KOMITÉTU 1866

V roce 2012 se konalo z plánovaných sedmi jen šest zasedání předsednictva, z toho jedno – únorové – zasedání nebylo usnášeníschopné vzhledem k nízkému počtu přítomných, kteří vesměs nedorazili kvůli špatnému počasí. Červnový termín byl pro velký počet omluvenek zrušen. První zasedání předsednictva dne 14. ledna se konalo v prostorách obecního úřadu v Máslojedech, kam kolegy pozvala B. Karešová. Další termíny byly 5. května, 8. září (obě v Josefově), 6. října

a 8. prosince (obě Hradec Králové). Konaly se také 2 valné hromady: 32. výroční valná hromada se uskutečnila 17. března 2012 v Hradci Králové a 33. valná hromada 3. listopadu 2012 na Chlumu.

Mše v kostele na Chlumu 3. listopadu 2012
(foto D. Koral)

32. výroční valná hromada se konala na tradičním místě v aule Muzea východních Čech v Hradci Králové a začala pietní vzpomínkou na členy Komitétu 1866 zemřelé počátkem roku. Standardní průběh valné hromady byl doplněn o zprávu shrnující dění okolo projektu pomníku jezdecké srážky u Střezetic. Zajímavým bonusem byla přednáška Ing. Slavíka z Národního památkového ústavu „Bastionová pevnost Hradec Králové – její vznik, vývoj a zánik“ bezprostředně po skončení valné

hromady. Výstupem a osnovou činnosti spolku pro další období se stalo toto usnesení:

I. Valná hromada bere na vědomí

- 1) zprávu předsedy ing. Josefa Komárka o činnosti Komitétu 1866 za rok 2011,
- 2) zprávu jednatele RNDr. Tomáše Kalába o stavu členské základny v roce 2011,
- 3) zprávy technických referentů podle jednotlivých oblastí, které přednesli: Hradec Králové – Jiří Vilím, Náchod – dle Výroční zprávy, Česká Skalice a Svinišťany – Tomáš Vondryška, Jičín – Martin Drapák, Trutnov – Vlastimil Grof, Dvůr Králové – dle Výroční zprávy, severní Čechy – Jiří Náhlavský, Morava a Slezsko – Jiří Synek, ostatní oblasti Čech – Jiří Hanuš,
- 4) zprávu mandátové komise k účasti na valné hromadě, kterou přednesl RNDr. Tomáš Kaláb,
- 5) informaci o realizaci projektu pomníku jezdecké srážky u Střezetic, přednesenou místopředsedou panem Vlastimilem Grofem, a doporučuje jím navržený další postup v realizaci.

II. Valná hromada schvaluje

- 1) zprávu o hospodaření za rok 2011 přednesenou hospodářem panem ing. Radkem Teichmanem,
- 2) rozpočet Komitétu 1866 na rok 2012 vč. ústního komentáře hospodáře pana ing. Radka Teichmana,
- 3) plán činnosti Komitétu 1866 na rok 2012.

III. Valná hromada ukládá předsednictvu Komitétu 1866

- 1) předsedovi revizní komise Komitétu 1866 Jaroslavu Dvořákovi dodat zprávu revizní komise za rok 2011 a předložit ji na zasedání předsednictva Komitétu 1866 dne 5. května 2012, které má pravomoc ji schválit,
- 2) zajistit uspořádání centrální akce Komitétu 1866 ve spolupráci s Městem Trutnov dne 23. 6. 2012,
- 3) zajistit spolupráci s příjemci dotací z rozpočtu MO ČR na opravu válečných hrobů pro rok 2012.

Odpovídá: předsednictvo Komitétu 1866

Termín: podzimní valná hromada Komitétu 1866 roku 2012

33. Valná hromada se sice konala opět na Chlumu, tentokrát ovšem z kapacitních důvodů v audiosálu Muzea války 1866. To umožnilo využít také možnosti audiovizuální techniky, prostřednictvím níž prezentoval P. Lazurko souhrn akcí uskutečněných v průběhu roku 2012. J. Dvořák poté představil v krátké prezentaci významné historické osobnosti spjaté s činností Komitétu 1866, od jejichž úmrtí si v letošním roce připomínáme kulaté výročí. R. Teichman referoval o stavu restaurování sochy Austrie z pomníku Baterie mrtvých, J. Komárek seznámil přítomné se stavem převzetí pozůstalosti po zemřelém bývalém předsedovi Komitétu 1866 B. Poláčkovi. V. Grof shrnul letošní dění a současný stav realizace pomníku jezdecké srážky u Střezetic. Model sousoší byl ve slévárně v Kalné odlit do sádry, nyní dojde k transportu do Josefova, kde bude sochař Novák precizovat detaily. V této fázi také již došlo k vyčerpání dostupných finančních prostředků, další vývoj bude zřejmější na jaře v závislosti na případném schválení opakovaně podané, tentokrát opravené, žádosti o grant na MO ČR. Rok předpokládaného odhalení pomníku 2016 by byl celý věnován právě této události. Na okraj jednání valné hromady proběhla schůzka redakční rady časopisu *Bellum 1866*, z níž vyplynulo její nové složení. Funkci šéfredaktora převzal po Zdeňkovi Jánském Jiří Synek, dalšími členy jsou Radek Teichman, Vlastimil Grof a Vojtěch Kessler. J. Synek také představil náplň následujícího čísla 1/2013.

Po valné hromadě se uskutečnil vzpomínkový obřad v kostele Proměnění Páně na Chlumu. Následný pietní akt se odehrál na hřbitově u tohoto kostela u pomníků rakouského generálmajora Poschachera a pruského majora Reusse.

Na tomto místě je také vhodné připomenout uspořádání tematického zájezdu pro zájemce o vojenskou historii z řad členů Komitétu 1866 a sprátelených jednotek do Rakouska na hrad Forchtenstein a do vídeňského Arzenálu o víkendů 2. – 3. června. V obou místech jsou ke shlédnutí bohaté sbírky zbraní a uniformy z období 18. a 19. stol., které naše členy zajímá. Akce proběhla v přátelské atmosféře a doufáme, že i ke spokojenosti všech účastníků, byť se neobešla bez menších organizačních zádrhelů, způsobených po staletí typickým rakouským šlendriánem.

SPOLUPRÁCE S ÚŘADY STÁTNÍ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY

Spolupráce s úřady pokračuje až na drobné výjimky v dělné atmosféře, většina místních samospráv je vstřícná ke spolupráci při údržbě a obnově památek ležících na jejich katastrálních územích. Pro mnoho samospráv není problém přispět dle finančních možností svého rozpočtu na opravy pomníků, jsou-li pečlivě připraveny a odpovídajícím způsobem prezentovány. Města a obce také oceňují spolupráci na úrovni technických referentů Komitétu 1866 při přípravě žádostí o dotace z různých grantových programů. Komitét zde poskytuje informace k žádostem o grant, zajišťuje odborné posouzení stavu předmětných památek a v mnoha případech garantuje vlastní realizaci.

GRANTOVÁ A DOTAČNÍ POLITIKA KOMITÉTU 1866

Rok 2012 byl v této oblasti rokem spíše odpočinkovým. Komitét 1866 získal dotaci 50.000 Kč od Magistrátu města Hradce Králové na zhotovení modelu 1:1 pomníku do Střezetic. Dále Obec Dolany poskytla částku 5.000 Kč na vydání publikace Zdeňka Jánského „Srážka u Svinišťan v roce 1866“. Na opravu votivního kříže na královédvorském bojišti v Nové Podharti získal Komitét 1866 částku 20.000 Kč.

Přestože v získávání finančních prostředků z dotací a grantů nebyl Komitét 1866 v roce 2012 příliš aktivní, neznamená to, že v této oblasti nedělal nic. V roce 2012 byla zajišťována udržitelnost celkem čtyř projektů realizovaných z prostředků evropských fondů v období 2008-13. Největším projektem co do rozsahu finančního i obsahového z hlediska udržitelnosti projektu byl projekt Historické rekonstrukce – společný turistický produkt v česko-polském pohraničí. V rámci udržitelnosti byly realizovány tři kulturní akce – Pochod historických jednotek v Hoříněvsi 29. 6. 2012, akce ke 147. výročí bitvy na Chlumu 30. 6. 2012 a dětský den v Náchodě dne 8. 9. 2012. Všechny těchto akcí se zúčastnili členové historických jednotek v uniformách pořízených v rámci projektu. Ti se v nových uniformách zúčastnili i akcí našich partnerů z projektu. V r. 2012 to bylo v Josefově (14. 7.), Nyse (4. – 5. 8.), Klodzku (11. – 12. 8.) a Kozle (14. – 15. 9.). V roce 2012 byla vydána dvě čísla periodika Bellum 1866, roč. 2012 č. 1 a 2. Pokračovalo se ve zpracovávání generálního soupisu válečných hrobů a pomníků z války roku 1866 v Královéhradeckém kraji – využití zaměrování památek systémem GPS realizovaným v rámci projektu. Tiskové výstupy z projektu byly použity na propagaci projektu na kulturních akcích, setkáních a pracovních seminářích, např. 8. 11. 2012 v Hronově na Regionální konferenci cestovního ruchu.

ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ ZA ROK 2012

Počáteční stav k 1. 1. 2012:	434.222,57 Kč
Konečný stav k 1. 1. 2012:	747.429,39 Kč
Celkové příjmy za rok 2012:	6.973.572,91 Kč
Celkové výdaje za rok 2012:	6.660.366,09 Kč

Největší příjmy:

Dary na pomník jezdecké srážky Střezetice	152.873,02 Kč
Členské příspěvky	46.500,00 Kč
Informační panely 1866 Liberecko	72.600,00 Kč

Největší výdaje:

Pomník jezdecké srážky Střezetice	800.979 Kč
Vrácení půjček na činnost	1.433.695 Kč
Cestovné	112.695 Kč
Kulturní akce	138.652 Kč

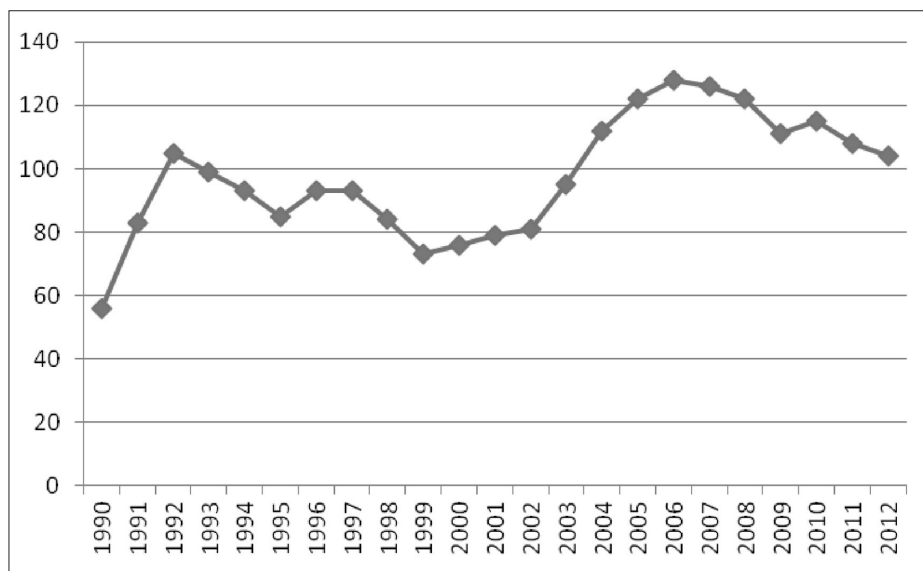
Přehled hospodaření po střediscích za období 1. 1. 2012 – 31. 12. 2012

Středisko 1	901.774,52 Kč	1.216.478 Kč
Středisko 2	170.547,02 Kč	19.239 Kč
Středisko 3	1.326.586,43 Kč	152.354 Kč
Středisko 4	1.000 Kč	0 Kč
Středisko 5	4.502.689,94 Kč	5.536.803,09 Kč
Středisko 6	72.600 Kč	11.492 Kč

VÝVOJ ČLENSKÉ ZÁKLADNY V LETECH 1990 – 2012

V roce 2012 jsme zaznamenali pouze jedinou přihlášku, nového člena do řad Komitétu 1866 ovšem přivedlo pracovní nadšení i vzorný příklad technického referenta při údržbě pomníků v regionu severních Čech. Jinak byl rok 2012 bohužel velmi smutný vzhledem k odchodu tří významných členů spolku. Již po třech týdnech nového roku přišla nečekaná zpráva o úmrtí PaedDr. Miroslava Vycpálka, který v 90. letech v obnoveném Komitétu 1866 zastával funkci místopředsedy. Hned následující měsíc zemřel dlouholetý člen předsednictva a vynikající odborník Mgr. Lubomír Uhlíř. A než se rok přehoupl do své druhé poloviny, rozloučili jsme se rovněž s hlavní postavou obnovy činnosti Komitétu 1866 po roce 1989, prvním novodobým předsedou Bohumilem Poláčkem.

Graf vývoje členské základny v letech 1990 až 2012

Stav k datu	Řádný člen			Čestný člen			Zasloužilý člen		
	celkem	z toho žen	z toho PO*	celkem	z toho žen	z toho PO	celkem	z toho žen	z toho PO
31. 3. 1990	56			3	1				
23. 3. 1991	83			5	1				
25. 4. 1992	105			6	1				
27. 3. 1993	99	4		5	1				
26. 3. 1994	93	4		7	1				
8. 4. 1995	85	2		7	1				
30. 3. 1996	93	2		6	1				
12. 4. 1997	93	2		6	1				
11. 4. 1998	84	1		6	1				
14. 4. 1999	73	2		5	1				
8. 4. 2000	76	2		5	1				
31. 3. 2001	79	2		5	1				
16. 3. 2002	81	2		5	1				
8. 3. 2003	95	3	1	5	1				
15. 3. 2004	109	5	1	7	1		20	1	12
31. 12. 2004	112	6	1	6	0		20	1	12
31. 12. 2005	122	9	1	6	0		20	1	12
31. 12. 2006	128	13	1	7	0		32	1	21
31. 12. 2007	126	15	1	6	0		32	1	21
31. 12. 2008	122	14	2	6	0		32	1	21
31. 12. 2009	111	10	2	6	0		32	1	21
31. 12. 2010	115	11	2	6	0		31	0	21
31. 12. 2011	108	11	1	5	0		31	0	21
Stav k 31. 12. 2012	104	10	1	4	0		31	0	21

* právnická osoba